Բ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 425 — ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 3 ՅՈՒՆԻՍ 1885 — (Ն. Տ.) 15 ՅՈՒՆԻՍ 1885 — 2 ՐԱՄԱԶԱՆ 1302

40 ՓԱՐԱ.

ՊԱՅՄԱՆ

Աղբատության առոյգ մեկ անգամի համար 5 գրուշ՝ երկու անգամի համար 2 գրուշ է. տարի ստացողներու համար գտա սակարկութիւն կըլլայ։
Օրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն պէտք է ուղղել՝
«Առ խմբագրութիւն ԱՐԵՒԵԼՔ օրագրի»
ԹՈՒՌԱԳԻՍՏՈՒՆ. Ղալաթիա, Նորատունկեան խան։
Իսկ գումարները՝ հետեւեալ հասցէին՝

غزته ادارهسی

Les annonces sont reçues
à l'EASTERN AGENCY,
Karakeuy, Déirmén han

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

40 ՓԱՐԱ.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Դրսոյ	համար	Տարեկան	գնահատ.	արժանի 200
»	»	Վեցամսեայ	»	» 100
»	»	Եռամսեայ	»	» 50
Դուռտուց համար և տեղական Թղթատարով տարեկան				» 240
Դուռտուց համար և տեղական Թղթատարով վեցամսեայ			»	» 120
Օտար երկիրներ		Տարեկան	Ֆրանք	 56
»	»	Վեցամսեայ	»	 28

Դուրս զրկուած լրագրոյ մասին գանձը Տնօրէնութեան վրայ է։
Խմբագրութեան զրկուած ո և է նամակ կամ գրութիւն ետ չ'տրուիր։

Ժանուցմունք կընդունուին
ԻՍԴԵՐՆ ԷՃԷՆՍԻ
գործակալութեան ծեռամբ, Բարաքէոյ, Տէյիրմէն խան

Կ. ՊՈԼԻՍ
ՇԱԲԱԹ 1 ՅՈՒՆԻՍ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՈՅ «ՄԻՋԱԴԵՊԸ»

Միջադէպով սկսանք Ազգային ժողովոյն նոր նստաշրջանն և նորընտիր Պատրիարքին պաշտօնավարութիւնը։ Միջադէպներն և անոնց անբաժանելի ընկերները՝ թիւրիմացութիւններն՝ յոյժ ընդարձակ տեղ մը կը բռնեն մեր ազգային կենաց մէջ։ Եւ գուցէ ճշդիւ այս պատճառաւ է որ այդ ազգային կեանք ա'նքան ամուլ է տեւական և օգտակար տնօրինութեանց կողմէ։ «Միջադիպական» խնդիրներուն տալ կենսական խնդիրներու կարեւորութիւնն, և շարունակ կոչում ընելով «թիւրիմացութեանց»՝ խոստովանիլ թէ հայերէն չենք հասկնար, և կամ տրամադիր չենք հասկնալ զիրար, ո'րչափ ալ առաջին տեսութեամբ՝ տարօրինակ և անհերելի համարուին, անընդհատ յեղյեղմամբ դարձած են մասն ազգային խորհրդարանական սովորութեանց։ Այլ եթէ առաւել գործնական ոգի մը չդայ փոփոխել այս թերի սկզբունքներ, տեղի ունենք երկնչելու թէ Պատրիարքական և ժողովական բոլոր նորութիւններէն ակնկալուած բարիքները պիտի խեղդուին միջադէպներու հեղեղի մը և թիւրիմացութեանց ջրվէժի մը մէջ։

Ազգ. ժողովոյ ուրբաթ աւուր նստին մէջ պատահած միջադէպը, զոր նոյն աւուր թուով իսկ ծանուցինք, և որուն վրայ առաւել ընդարձակ տեղեկութիւններ տուինք մեր շաբթի աւուր թուով, խորին ցաւ ազդեց մեզ։ Փափազեան էֆէնտի չափազանց բծախնդիր էր, և Ս. Պատրիարք Հայրն ալ փոքր ինչ դիւրադրգիռ։ Բնական էր որ այս կրկին չափազանցութեան հետեւանքն սխորժելի չլիներ բնաւ։ Հիմակ որ, բարեբախտաբար, խնդիրը փակուած է Ազգ. ժողովոյն համար, կրնանք անկեղծապես յայտնել մեր զղջացում, և ըսել թէ ուրբաթ աւուր միջադէպին նման տեսարաններու կրկնումէն բնաւ բարիք չեն ակնկալեր ո'չ Ազգ. ժողովոյն համար, ո'չ սահմանադրական իրաւանց համար, ո'չ ալ ազգային ընդհանուր գործոց համար։ Փափազեան էֆէնտիի ցուցած բծախնդրութիւնը չափազանց էր, որովհետեւ հակասահմանադրական գործ մը չէր գործած Ն. Սրբազնութիւն—Վահան վարդապետ որ վիճակաւ դադրած էր Երուսաղեմացի Թեմէ, եկեղեցական Երեսփոխանաց ընտրութեան մէջ խորդախութիւն գործեր է, այլոց ստացած քուէներն անցունելով իւր հաշուոյն։ Իւր անուն համեմատական ցանկին մէջ մնացած էր։ Ս. Պատրիարք Հայրը, կատարուած քննութեան վրայ, կը հրամայէ որ Վահան վարդապետի անունը չընդուի համեմատական ցանկէն, և երբ համեմատական ընտրութիւն կը կատարուի, Վահան վարդապետի քուէ տուող չլիներ։ Վահան վարդապետ առ Ս. Պատրիարք Հայրն գանգատ կը բառնայ իւր անուան ընդունելուն դէմ։ Ս. Պատրիարքը գանգատագիրը Կրօն. ժողովոյն կը յանձնէ։ Կրօն. ժողովն երիցս կը հրաւիրէ զՎահան վարդապետ յիւր ատեան, մանաւանդ թէ Կրօն. ժողովոյ անդամ է Վահան վարդապետ։ Բայց սա երեք անգամուն ալ բացակայ կը մնայ։ Կրօնական ժողովը Ս. Պատրիարք Հօր տնօրինութեան դէմ դիտողութիւն չընելէ զատ, Ազգ. ժողովոյ մէջ ևս՝ երբ այս խնդրոյ վրայ կը վիճաբանուի՝ բնաւ չի մերժեր Ն. Սրբազնութեան բրած տնօրինութիւն։ Այս է եղելութեան պատմութիւնը։ Փափազեան էֆէնտի կը պահանջէ որ Կրօնական ժողովն յատկապէս հաստատեր Պատրիարքին ըրածն, ապա թէ ոչ՝ Պատրիարքին գործն հակասահմանադրական կը նկատէ։ Կարի քաջալերուկ սահմանադրականութիւն մ'է այս։ Եթէ Պատրիարքին ըրած տնօրինութիւնը կը դպչէր Կրօն. ժողովոյ ո'և է մէկ իրաւունքին, Կրօն. ժողովն ինք գիտողութիւն կընար և պարտէր ընել։ Բայց Կրօն. ժողովոյ ներկայ անդամը լուելեայն կը հաստատէին Պատրիարքին ընթացքն, և Կրօն. ժողովոյ Դեր. Ատենապետն եթէ բացակայ չլիներ, անշուշտ կը փութար յանուն Կրօն. ժողովոյ հաստատել Վահան վարդապետի նկատմամբ եղած տնօրինութիւնը։ Տարակոյս չունինք թէ խնդրոյն այս վիճակի մէջ գտնուելուն ետքէն համոզուելով է որ նոյն ինքն Փափազեան էֆ. չպնդեց՝ յարուցած միջադէպին վրայ. բայց և այնպէս չենք կրնար չցաւիլ որ թերի ծանօթութեամբ մը զինեալ և ծայրայեղ օրինաձիրութեամբ մը ոգեւորեալ սահմանադրական ահագին խնդրոյ մը կերպարան տուաւ գործին։ Ըստ ժողովրդական բացատրութեան, կորած Ֆոֆած քա՛ն տէ՛ր, և ի զուր էր Փափազեան էֆէնտիի յարուցած աղմուկը։ Սահմանադրութեան ընդդէմ չէ՛ բնաւ պահանջել որ այսպիսի փոքր գործոց մէջ, որք առաւելապէս ներքին կարգապահութեան խնդիրներ են, Պատրիարքն արտօնութիւն ունենայ պարզագոյն յարմար տնօրինութիւնն ընելու, և ցորչափ ձեռնհաս ժողովը դիտողութիւն չըներ, տեղի չկայ գանգատելու թէ Պատրիարքն իւր իշխանութեան սահմանէն անդին անցած է։

Ներկայ պարագային մէջ, Ս. Պատրիարք Հօր բրած տնօրինութիւնը բացառիկ պատշաճութիւն մ'ունէր, այնու զի խարդախութեան ամբաստանութիւն կը լիներ եկեղեցականի մը, Կրօն. ժողովոյ անդամի մը դէմ, և որովհետեւ կատարուած առաջին քննութիւնը կը հաստատէր զայս ամբաստանութիւն, բնական էր որ Ս. Պատրիարք Հայրը չի ներեր որ ընտրութեան համար խարդախութիւն ըրած լինելու ամբաստանութեան ներքեւ մնացող եկեղեցական մը նորէն քուէներ ստանար։ Ճաճախ գանգատուած է թէ Պատրիարքները թոյլ կը վարուին եկեղեցականաց հետ, աչք կը գոցեն նոցա զեղծմանց ու թերութեանց, և ընդհանրապէս հոգ չեն տանիր կղերային կարգապահութեան։ Կարծենք նոյն ինքն Փափազեան էֆէնտի բազմիցս յեղյեղած է զայս գանգատ։ Ուրեմն, երբ Ս. Պատրիարք Հայրն եկեղեցականի մը գործած թերութիւնը պատժելու համար կ'ընէ տնօրինութիւն մը, որոյ արդարութիւնն ու պատշաճութիւնն ո'չ ոք խնդրոյ ներքեւ կը ձգէ, խոհեմութիւն է, օգտակար է միթէ իւր այս ընթացքի մէջ հակասահմանադրական գործ տեսնելու արտասովոր ջան քեր ընել։

Խոհեմութիւն և օգտակարութիւն մեկդի, մեք չատ անխոհեմ, չատ վնասակար կը համարենք որ ընչին խնդիրներու պատճառաւ առաջին օրէն դժուարութիւններ յարուցուին գործելու բարի տրամադրութիւններ ունեցող բայց թերեւս Կ. Պոլսոյ ազգային խորհրդարանական սովորութեանց տակաւին շատ հմուտ չեղող Պատրիարքի մը դէմ։ Ըստ աւանդական բացատրութեան, «մեր մայրը կը ամենն և ուղղը կուլ կուտանք»։ Իրական զեղծումներ անտես կ'անցուցնենք, և քուէ համարի խարդախութեան ամենահասարակ խնդրոյ մը համար սուրբ երանդեամբ կը զինուինք՝ Սահմանադրական և ազգային կենսական իրաւունքներ պաշտպանելու համար Պատրիարքի մը դէմ, որ տակաւին երեկ ուխտ բրած էր Սահմանադրութեան վրայ։

Մինչ կողմէ, ակներեւ է թէ Ս. Պատրիարք Հօր դիւրադրգռութեան իրական պատճառ չի կար։ Երեսփոխանութիւնն և բոլոր Ազգը կը փափաքին որ Ն. Սրբազնութիւն պաղ արեամբ նայի այս օրինակ միջադէպերու վրայ։ Ցորչափ Ազգային ժողովոյ ստուար մեծամասնութիւն մը իւր կրնային ունի — —ինչպէս ուրբաթ աւուր նստին մէջ— Ն. Սրբազնութիւն բնաւ պատճառ չի կրնար ունենալ յուզուելու։ Առաջնոյն մ'ետեւ յառաջ երթալով, կ'ըսենք թէ զայս մեծամասնութիւն իւր ետեւ չունեցած ժամանակն ալ Պատրիարքը պէտք չպիտի ունենայ յուզուելու, զի յանկարծ հրաժարիլ միայն կը մնայ։ Բայց չէ թէ պարզ մեծամասնութիւն մը, այլ համայն ժողովն իւր հետ ունի այժմ Պատրիարքը։ Բոլոր ժողովն հաւանող գտնուեցաւ իւր ընթացքն։ Եթէ Ն. Սրբազնութիւն չաճապարէր կարուկ պատասխան մը տալու Փափազեան էֆէնտիին, դիւրաւ պիտի համոզուէր թէ Ազգ. ժողովոյ տրամադրութիւնը ո'ր աստիճան նպաստաւոր էին Պատրիարքի պարտի նայիլ մեծամասնութեան միայն, զի կարելի չէ երբեւիցէ ժողով մը յորում մէկ երկու անձեր մեծամասնութեան կամքին հակառակ դիտողութիւններ չընեն բնաւ։ Բայց այս դիտողութիւնը, այնուզի չեն ներկայացներ ժողովոյն կամքը, պէտք չէ որ յուզուին Պատրիարքը։

Բաց ասած, Ամեն. Տ. Յարութիւն Պատրիարք ապահով պէտք է լինի թէ ինչ տնօրինութիւններ որ ինք քնէ կղերային կարգապահութիւնը վերակազմելու և զօրացնելու և յանցաւորներն ու զեղծմանց հեղինակները պատժելու համար, հանրային կարծեաց և Ազգ. Երեսփոխանութեան ստուար մեծամասնութեան ներամ հաւանութեան պիտի արժանանայ, որք Իրեն միշտ այժ պիտի ան սոյն բարեկարգիչ ընթացից մէջ։

Ամեն չարիքէ բարիք կընայ ծնիլ, կ'ըսեն։ Եթէ ուրբաթ աւուր միջադէպն Տեառք Երեսփոխանք սովրին շատ բծախնդիր չլինել և եթէ Ս. Պատրիարք Հայրն ալ այսուհետեւ շատ դիւրադրգիռ չլինելու հարկն զգայ, կը՝նանք յուսալ թէ այս ցաւալի միջադէպ անօգուտ եղած չպիտի լինի բոլորովին Ազգը գործ կը պահանջէ Պատրիարքէն և Ազգ. ժողովէն, երբ այնչափ կարեւոր գործեր կան կատարելու։ Մինչդեռ պիտի ու թիւրիմացութիւններն երկար ժամանակի մը համար պէտք է մի կողմ թողուին։

* *

ՆՍՏԱՇՐՋԱՆԻ ՄԸ ՏԵՍՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Միջադէպներէ և թիւրիմացութիւններէ զգուշանալու մասնաւոր պատճառ մը սա է թէ Ազգ. ժողովն իւր առջեւ ունի Պատրիարքական Եղեւմտից խնդիրը, Տրոյ նոր Կանոնագրերը, Վարչութեան համարատուութիւն և նոր Վարչութեան մը կազմութիւն, որք ամեն նստաշրջանի առաջին գործերը պարտին լինել, և զոյս, ըստ Սահմանադրութեան, պէտք է վերջացնել երկու ամսոյ միջոցին։ Ոմանք կը կարծեն թէ Ազգ. ժողովը տարին ի բուն կընայ նիստեր ընել. այլք, ընդհակառակն, կը պնդեն թէ Ազգ. ժողովը տարին երկու ամիս միայն նիստ ընելու իրաւունք ունի։ Այս երկու կարծիքներ հաւասարապէս սխալ են, և Սահմանադրութիւնէ չէ թէ սխալ հասկնալ, այլ պարզապէս չկարդալ ծագումն կ'առնուն։ Աւասիկ Սահմանադրութեան 64ՐԴ յօդուածը.

«64ՐԴ. 64. Ընդհանուր ժողովը կը գումարի՝

Ա. Ըստ վաղեմի սովորութեան՝ ամեն երկու տարին անգամ մը, ապրիլ ամսոյ վերջերը՝ Ազգային Վարչութեան երկամեայ ընթացքին տեղեկագիրը մտիկ ընելու, և երմտական պաշտօնակալաց ձեռօք ժողովուած և ծախս եղած գումարներուն ընդհանուր հաշիւը տեսնելու և քննելու, Կրօնական և Բաղաքական ժողովոյց բոլոր անդամները փոխելով՝ ուրիշներ ընտրելու, և յետագայ երկու տարուան ազգային նարման ձեռ Մանկոլ։

—Ոչ տակաւին, բայց մօտ է, պատասխանեց նաւապետը։

Նոյն միջոցին հրամայեց կարճել թակաղաղի առագաստին վարի օղակը։ Նաւասրեք չուանէ սանդուղներէն վար վազեցին, և բաւական դժուարութեամբ հանդրիճեցին զառագաստն, անոր մեծ մասն առանձներով առագաստակալին վրայ փաթթելով։ Ձոն Մանկը կ'ուզէր հնար եղածին չափ շատ առագաստ ունենալ, որպէս զի նեցուկ լլնէին շղենաւին և անոր տատանումը մեղմացնէին։

Այս նախապատրաստութիւններէ յետոյ փոթորկին բռնութեան դիմադրելու վերաբերեալ հրամաններ տուաւ Աւսթինի եւ նաւապետին։ Մակալներուն կապերն եւ կայմերուն կառանները կրկնապատկեցան ու ձիրտեցան. թնդանօթին փաղանգներն ամրացուցեցան. վարի յարկն իջնելու քառակուսի ծակերը փակեցան։ Ձոն, իբրեւ խրատատի մը վրայ սպասող սպայ, հովին բերնէն չէր մեկներ, եւ դուռնակին վրայ կեցած՝ մրրակայոյզ երկնից գաղտնիքը կորզել կը ջանար։

Նոյն միջոցին, ծանրաչափը քսան—վեց մատնաչափին վրայ իջած էր, խռնարհում մը որ յոյժ քիչ անդամ կը պատահի ծանրաչափական սիւնակին մէջ, եւ Մթոյ-Կլա (*) փոթորիկի կը ցուցնէր։

Առաւօտեան ժամ մէկին էր։ Տիկին Էլէնա եւ Օրիորդ Կրանթ, ուժգնապէս ցընցուելով իրենց խցիկին մէջ, նաւուն վերնայարկն եկան։ Հովն այն ժամանակ տասնչորս ձողաչափ արագութիւն ունէր երկվայրկեանի մէջ, եւ անհնարին ուժգնութեամբ կը սուլէր պղնձէ պարաններուն մէջէն, որք նաւագարանի մը լարերուն պէս թրթռալով կը հնչէին՝ իբր հսկայական ալեղէ մը զարնուած։ Ճախարակներն իրարու կը բախէին. նաւատակը կը վազէին՝ սուր ձայներ հանելով իրենց առապարին կոկորդէն։ Առագաստը թնդանօթներու պէս կը ճայթէին. սոսկալի թաղ կոհակներ կը մղեցնէին շղենաւին դէմ, որ ալիկոնի մը նման կը խաղար անոնց փրփրադէզ կատարին վրայ։

Երբոր Ձոն նաւապետ տեսաւ ուղեւորուհիները, վազեց դնաց անոնց քով եւ աղաչեց որ դունակը վերադառնան։ Արդէն քանի մը ծովային ծրարներ նաւէն ներս կը մտնէին, եւ նաւուն տախտակամածը կրնար տալուկ մէկ վայրկեանէն միւսը։ Տարերաց ժխորն այնչափ սաստկի էր, որ Տիկին Էլէնա գժուարաւ կը ըսէր երիտասարդ նաւապետին խօսքերը։

—Վատնց չկայ, հարցուց սուղ հանդարտութեան մը միջոցին։

—Ինա՛, Տիկի՛ն, պատասխանեց Ձոն Մանկը. բայց չէք կրնար այս տախտակամածին վրայ կենալ, ո'չ ալ դուք, Օրիորդ Մարի։

Տիկին Կէնարվան եւ Օրիորդ Կրանթ չընդդիմացան այս հրամանին, որ աղաչանաց կը նմանէր, եւ դուռնակին մէջ մտան այն վայրկենին՝ ուր ահագին կոհակ մը, խելքին չրջանակին վրայէն ներս խուժելով, սանդուղին վրայի գմբեթաձեւ ծածկութիւնը ապակիները գղրդեց։ Նոյն միջոցին հովին բռնութիւնը կրկնապատկեցաւ, կայմերը ծռեցան առագաստից ճնչումէն, եւ թուեցաւ թէ շղենաւն ալիքներուն վրայ կը համբառնար։

—Ամիսոսի՛ առաջակայմին առագաստը, գոչեց Ձոն Մանկը, կապէ՛ թակաղաղին առագաստն եւ փոքրերը (եռանկիւնի փոքր առագաստը)։

Նաւասրեք իրենց գործողութեանց տեղերը վազեցին, առագաստամիզ պարանները թուլցուցին, հանդրէճները սեղմեցին եւ փոքրերը վար քաշեցին այնպիսի շարժումով մը, որ երկնից ժխորը կը խափանէր, եւ Տընֆոն, որոյ ծխնելոյզը սեւ ծխոյ հեղեղներ կը ժայթքէր, անհաւասար կերպիւ ծռելով կը բախէր իւր պատատակին ստեղներուն, որք մերթ ընդ մերթ ջուրէն դուրս կը մընային։

Կէնարվան, հաղարապետը, Բանանէլ եւ Ռոպէրթ՝ սարսափահան հիացմամբ կը դիտէին Տընֆոնի այս մաքառումն պէտց դէմ. ամենայն զօրութեամբ շղենաւին կը տաւէ պատնէշները բանած էին առանց բառ մը կարենալ փոխանակելու, եւ պետրահաւուց երամներուն կը նայէին, այն փոթորկագոյժ թռչնոց, որք չարաշուկ խայտանօք կը կայտէին շղթայազերծ հողմոց մէջ։

(Շարունակելի)

(*) Հիմական Ովկիանի մէջ տիրող բռնաշունչ հովը, որք միօրինակ ուղղութիւն մը չունին և եղանակաց համեմատ կը փոխուին։

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ
ԺԻՒՎ ՎԻՐՆ

ԿՐԱՆԹ ՆԱԻԱՊԵՏԻՆ ՈՐԴԻՔՆ

ԳԼՈՒԽ Ե.

ՀՆԴԿԱԿԱՆ ՈՎԿԵԱՆԻ ԶՈՒՅՐՈՒՑՆ

—Իրաւունք ունի Ձեր ազնուութիւնն, ըսաւ Ձոն Մանկը, բայց այդ յանկարծական հանդարտութիւնք օդի փոփոխմունք կը բերեն։ Այս պատճառաւ կը վախնամ ադոնցմէ։ Մուսոններուն (*) սահմանին վրայ կը նաւարկենք, որք հոկտեմբերէն մինչեւ ապրիլ հիւսիսային արեւելքէն կը ընչեն, եւ եթէ քիչ մը մեզ տարի վրայ բռնեն, մեր ընթացքը չատ ետ մնայ։

—Ի՞նչ կրնանք ընել, Ձո՛ն։ Եթէ այդպիսի բան մը պատահի, համակերպիլ հարկ կը լինի։ Շատ չատ՝ յապաղում մը պիտի կրենք։

—Անշուշտ, եթէ փոթորիկ ալ չեռանուի անոր հետ։

—Օդին աւրուելէ՞ն կը վախնաք, ըսաւ Կէնարվան երկինքը զննելով, ի՞որ սակայն՝ հորիզոնէն մինչեւ ի գագաթնեակտ ազատ կ'երեւէր ամպերէ։

—Այո՛, պատասխանեց նաւապետը, կը ծանուցանեմ Ձեր Ազնուութեան, բայց չեմ ուզեր վախցնել զՏիկին Կէնարվան, ոչ ալ զՕրիորդ Կրանթ։

—Եւ շատ լաւ կ'ընէք։ Ի՞նչ կայ։

—Մրրկի աներեւոյթ սպառնալիք։

Մի՛ վատահիք օդին պարզութեան, Մի՛ լո՛ւս։ յոյժ խարուսիկ է։ Երկու օրէ ի վեր ծանրաչափն երկիւղալի կերպիւ կ'իջնէ։ այս միջոցիս քսան—եօթն մատնաչափին վրայ է։ Ազդարարութիւն մ'է այս, զոր չեմ կրնար անտես ընել։ Արդ՝ մասնաւորապէս հարաւային ծովուն զայրուցչն կը վախնամ, վասն զի արդէն տեսած եմ զայն։ Հարաւային բեւեռին անհուն սառնամանեաց մէջ թանձրացող գոլորշիներն ամենաբուռն օդ կ'արտադրեն։ Ատի կուիւ կը ծագի ընդ մէջ բեւեռային եւ հասարակածային հողմոց, եւ կը կազմուին Կիկլոնք, Տորնադք եւ այլ բազմազան մրրիկք, որոց դէմ նաւ մը չկրնար անվնաս մնաքալիլ։

—Ձո՛ն, պատասխանեց Կէնարվան, Տընֆոն ամրակուռ նաւ մ'է, հրամանատարքն ալ հարատար նաւապետ։ Թող գայ մրրիկն եւ կրնանք պաշտպանել զմեզ։

Ձոն Մանկը, իւր կասկածներն յայտնած ժամանակ, իւր նաւատական բնազդման կը հնազանդէր։ Ներհուն օդագնին մ'էր։ Մանրաչափին յարատեւ խռնարհումը տեսնելով, ամեն զգուշական միջոց ձեռք առաւ շղենաւին մէջ եւ կ'սպասէր բուռն մրրկի մը, զոր երկնից վիճակը չէր դուժեր տակաւին, բայց իւր անսխալ զգոյշքն ալ չէր կրնար զինքը խաբել։ Մթնոլորտական հոսանքը՝ սնդկին բարձրացած տեղերէն կը դիմէ դէպ յայն տեղերն, ուր սնդկիը կը խոնարհի։ Ո՛րչափ իրարու մօտ լինին այդ տեղեր, այնչափ հաւասարութիւնն արագապէս կը վերահաստատի օդային խաւերուն մէջ, եւ այնչափ հովին արագութիւնը մեծ կը լինի։

Ձոն՝ դիշեր ցերեկ նաւուն տախտակամածին վրայ կեցաւ։ Ժամը տասն-մէկին միջոցներն օդը պղտորեցաւ հարաւային կողմէն։ Ձոն՝ իւր նաւատիներուն ամենն ալ վեր հանելով՝ փոքր առագաստներն ամրացուել տուաւ եւ միայն մեծերը թողուց։ Կէս գիշերին հովը զարնաց, եւ ուժգնապէս կը ընչէր, այսինքն օդին մանկիները մէն մի երկվայրկեանի մէջ վեց ձողաչափ արագութեամբ կը քշուէին։ Կայմերուն ճարճատիւնը, նաւատական գործողութեանց շռինդն, առագաստներուն կափկափումը, ներքին տախտակամերուն ճռնչիւնն խնացուցին ուղեւորաց ինչ որ չէին գիտեր տակաւին։ Բանանէլ, Կէնարվան, հաղարապետն եւ Ռոպէրթ նաւուն վերնայարկն ելան, ոմանք իրարու հետաքրքիր, միւսներն ալ գործելու համար։ Այն երկնից վրայ, զոր մէկու եւ ատեղաղարդ թողած էին, թանձր ամպեր կը թաւալէին, ընձաւուծի մարթի պէս խայտարղէտ երիտներով իրարմէ բաժնուած։

—Փոթորի՛կ, հարցուց պարզապէս Կէնարվան Ձոն Մանկոլ։

—Ոչ տակաւին, բայց մօտ է, պատասխանեց նաւապետը։

Նոյն միջոցին հրամայեց կարճել թակաղաղի առագաստին վարի օղակը։ Նաւասրեք չուանէ սանդուղներէն վար վազեցին, և բաւական դժուարութեամբ հանդրիճեցին զառագաստն, անոր մեծ մասն առանձներով առագաստակալին վրայ փաթթելով։ Ձոն Մանկը կ'ուզէր հնար եղածին չափ շատ առագաստ ունենալ, որպէս զի նեցուկ լլնէին շղենաւին և անոր տատանումը մեղմացնէին։

Այս նախապատրաստութիւններէ յետոյ փոթորկին բռնութեան դիմադրելու վերաբերեալ հրամաններ տուաւ Աւսթինի եւ նաւապետին։ Մակալներուն կապերն եւ կայմերուն կառանները կրկնապատկեցան ու ձիրտեցան. թնդանօթին փաղանգներն ամրացուցեցան. վարի յարկն իջնելու քառակուսի ծակերը փակեցան։ Ձոն, իբրեւ խրատատի մը վրայ սպասող սպայ, հովին բերնէն չէր մեկներ, եւ դուռնակին վրայ կեցած՝ մրրակայոյզ երկնից գաղտնիքը կորզել կը ջանար։

Նոյն միջոցին, ծանրաչափը քսան—վեց մատնաչափին վրայ իջած էր, խռնարհում մը որ յոյժ քիչ անդամ կը պատահի ծանրաչափական սիւնակին մէջ, եւ Մթոյ-Կլա (*) փոթորիկի կը ցուցնէր։

Առաւօտեան ժամ մէկին էր։ Տիկին Էլէնա եւ Օրիորդ Կրանթ, ուժգնապէս ցընցուելով իրենց խցիկին մէջ, նաւուն վերնայարկն ելան։ Հովը այն ժամանակ տասնչորս ձողաչափ արագութիւն ունէր երկվայրկեանի մէջ, եւ անհնարին ուժգնութեամբ կը սուլէր պղնձէ պարաններուն մէջէն, որք նաւագարանի մը լարերուն պէս թրթռալով կը հնչէին՝ իբր հսկայական ալեղէ մը զարնուած։ Ճախարակներն իրարու կը բախէին. նաւատակը կը վազէին՝ սուր ձայներ հանելով իրենց առապարին կոկորդէն։ Առագաստը թնդանօթներու պէս կը ճայթէին. սոսկալի թաղ կոհակներ կը մղեցնէին շղենաւին դէմ, որ ալիկոնի մը նման կը խաղար անոնց փրփրադէզ կատարին վրայ։

Երբոր Ձոն նաւապետ տեսաւ ուղեւորուհիները, վազեց դնաց անոնց քով եւ աղաչեց որ դունակը վերադառնան։ Արդէն քանի մը ծովային ծրարներ նաւէն ներս կը մտնէին, եւ նաւուն տախտակամածը կրնար տալուկ մէկ վայրկեանէն միւսը։ Տարերաց ժխորն այնչափ սաստկի էր, որ Տիկին Էլէնա գժուարաւ կը ըսէր երիտասարդ նաւապետին խօսքերը։

—Վատնց չկայ, հարցուց սուղ հանդարտութեան մը միջոցին։

—Ինա՛, Տիկի՛ն, պատասխանեց Ձոն Մանկը. բայց չէք կրնար այս տախտակամածին վրայ կենալ, ո'չ ալ դուք, Օրիորդ Մարի։

Տիկին Կէնարվան եւ Օրիորդ Կրանթ չընդդիմացան այս հրամանին, որ աղաչանաց կը նմանէր, եւ դուռնակին մէջ մտան այն վայրկենին՝ ուր ահագին կոհակ մը, խելքին չրջանակին վրայէն ներս խուժելով, սանդուղին վրայի գմբեթաձեւ ծածկութիւնը

(*) Քիմիական բաղադրութեամբ լի ապակի մը, որ հովին ուղղութեան եւ մթնոլորտին ելեքտրական ձգման համեմատ կը փոխէ գոյնը։

(*) Մուսոն կոչուի հիւսիսային ամառուան հովերուն ուղղութիւնը։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԴԻՄԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ԱՄԵՆԱՊԱՏԻՒ

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ

Ցնծագին զուարճութեամբ մ'ընկլլաւ և տարօրինակ յուսախաբութեամբ մը վերջացաւ երէկ Ինան չոգենաւուն ուղեւորութիւնն, որ իբր 300 ազգայիններ տարաւ մինչեւ Անատոլու Գաւազ, ի դիմաւորութիւն Խրիմեան Հայրիկին, որ կը սպասուէր Մախսուսէի Սէլանիկ չոգենաւով։

Ինչպէս կանխաւ զեկուցած էինք, Հայրիկն արժանապէս դիմաւորելու համար յանձնախումբ մը կազմուած էր Կ. Պոլսեցի և Վանեցի պատուաւոր ազգայիններէ, որք յատկապէս վարձեցին Պետական Մախսուսէ Վարչութեան Ինան անուն չոգենաւը։ Մասնախումբին հրաւիրանօք, իբր 300 ազգայինք, ներկայացուցիչ Հայ բնակութեան զանազան դասուց և զանազան գաւառաց, երէկ առաւօտ ժամ 4ին համախմբեցան չոգենաւուն մէջ։ Ս. Պատրիարքը Հայրն ալ դիմաւորութեան համար չոգենաւը ղրկած էր Կրօն. Ժողովի քանի մը Դեր. անդամներ։ Նոյն Պետական Վարչութեան Սէլանիկ չոգենաւով Սամսոնէ կուգար Հայրիկն։ Այս չոգենաւ սովոր էր շաբաթ իրիկուն հասնիլ. և ի նախատեսութիւն, շաբաթ իրիկունէ յառաջ պատուիրակութիւն մ'ի Պէօյիւքտէրէ սպասած էր ի Հարկին դիմաւորելու զն. Ամենապատուութիւն։ Բայց Սէլանիկ չոգենաւն շաբաթ իրիկուն չհասաւ, և Վարչութեան կողմէ տրուած զեկուցման նայելով, կիւրակի առաւօտ ժամ 3—4ին կը սպասուէր։

Ինան չոգենաւն Անատոլու Գաւագի առջեւ հասաւ ժամ 3ին։ Չոգենաւուն մէջ յատուկ սեղան մը պատրաստուած էր Հայրիկին և պատուիրակութեան դլխաւոր անդամոց համար։ Մասնաւոր սեղաններ ալ կային, յորս միւս ուղեւորք վճարելով կը ճաշէին։

Ինան հասած էր այնպիսի կէտ մը, ուստից կարելի է իբր երկու ժամ առաջ տեսնել Սեւ Ծովէն եկող ո'և է չոգենաւ։ Արդարեւ չոգենաւեր տեսնուեցան հորիզոնին վրայ, և ամէն անգամուն Կարգադիր Ցանձնախմբի անդամք և ուղեւորք կը կարծէին տեսած լինել Հայրիկը բերող չոգենաւը։ Բայց ի զուր էին այս ամէն ակնկալութիւնք։ Ժամերը ժամերու կը յաջորդէին, և դանդաղաքայլն Սէլանիկ չէր երևար։ Բամազանի առաջին օրը լինելուն պատճառաւ, կարելի չէր հեռադրով ո'և է տեղեկութիւն ստանալ Վարչութենէն թէ ո'ւր կը գտնուէր Սէլանիկ և ե'րբ պիտի հասնէր։ Ցիրտ, Մախսուսէի Վարչութեան Ծրագիրն և Սամսոն բանող չոգենաւը օրոշ ժամանակագրութիւն չունին եւրոպական ընկերութեանց չոգենաւերուն պէս։ Բայց Սամսոնէ սինչեւ Կոստանդնուպոլիս ամբողջ 24 ժամի յապազում տարօրինակ կը թուէր։ Մինչեւ ժամ 10 Գաւագի առջեւ կեցաւ Ինան։ Ուղեւորք չձանձրանալու համար դուրս եկան։ Խումբ խումբ չրջեցան. ոմանք եկան ասիական Գաւագի դաւաթը զարդարող յունական հին բարդերն, ուստից դիտողին տեսութիւնը կը տարածի մինչեւ Սեւ Ծով։ Ոմանք նաւակներով չրջեցան դէպի Պէօյիւք Լիման ուղղութեամբ։ Ուրիշներ ալ անցան դիմացի եղերքն, եւրոպական Գաւաղն, և տեսնելով ծովառուտները, նաւաշէն տներ, մզիութիւններն և Բրուսի խոշոր թընդանօթներն, ուրախութեամբ յիշեցին թէ ափիզանեան ինդրոյն փակմամբ Նեղուցներու խնդիրն ևս մառցութեան մատնուած էր վերստին։ Ամէն մարդ, ամէն խումբ վերջապէս ժամանակն անցուց կամ սպասելով ինչպէս որ կրնար։ Կարգադիր Ցանձնախումբն, ուրիշ ճար չունենալով, նորէն և նորէն դէպեր ղրկեց Սեւ Ծովուն մուտքը դիտելու, դէպեր որոց ամէն ոք կը հարցուներ. «Բան մը կը տեսնէ՞ք հորիզոնին վրայ»։ — «Ոչ ինչ կը տեսնենք, — կը պատասխանէին անոնք ալ, — բայց եթէ հիւսիսային թեթեւ դեփիւռն որ կը զովացնէ և յունիսի պայծառ արեգակն որ կը տաքցնէ բայց տակաւին չայրեր։»

Ինան վարձուած էր 12 ժամու համար։ Ժամ 10ին Կարգադրիչ Ցեարք և նաւապետ էֆէնտին օրոշեցին չոգենաւը քիչ մը բացը տանիլ, վերջին անգամ լաւ մը դիտելու համար թէ «բան մը կա՞յ»։ Եթէ Սէլանիկի ծուխը տեսնուէր, թէեւ գտնուէր երկու ժամ հեռին, Ինան պիտի սպասէր։ Ուստի, Զատիկի չորս կողմը տարածեալ Պատուիրակութեան անդամները բուսական դժուարութեամբ ժողուէին յետոյ, Ինան քիչ մը յառաջ դնաց դէպի Պէօյիւք Լիման, բայց հորիզոնն ապատ էր ամէն չոգիէ և ամէն ծուխէ, մարդուր էր վերջանալու ապուր մը սրտին պէս։ Ամենուրեւ էր թէ ժամ 10 էն ետքը թէեւ Սէլանիկ երեւէր, երկու ժամէն հաղիւ կրնար մտնել Էյիւբ Լիման և հոն, Նեղուցներու կանոնադրութեանն համեմատ, պիտի պարտաւորուէր ժամ 12 էն ետքը կանգ առնուլ և գիշերել։ Ուրեմն սպասել օգուտ չունէր ուրեմն։

Ինան ետ դարձաւ իր հարիւրաւոր ուղեւորներով, որք սակայն չէին կրնար չզգալ թէ մեծ դատարկութիւն մը կար իրենց մէջ։ Շոգենաւն ի զուր զարդարուած էր Ասիական և Եւրոպական եղերաց լեռներէն ժողոված դոյնզդոյն ծաղիկներով, տերեւներով ու ոստերով։ Առտուան զուարթութիւնը խոյս տուած էր ուղեւորաց դէմքին վրայէն։ Որոշուեցաւ որ Ինան չոգենաւը կանգ առնու Պէօյիւք-Տէրէի առջեւ, և հոն Պատուիրակութիւն մ'ելնէ, առաջն դիմաւորելու զՀայրիկ. զի տարակոյս չի կար թէ Սէլանիկ յաջորդ առաւուն ներս պիտի մտնէր Նեղուցէն։ Ըստ այսմ, իբր 60 անձինք Պէօյիւք-Տէրէ ելան, և Ինան մնացեալ ուղեւորներն իրենց տուներ տանելու համար նախ Օրթագիւղ և ապա Գուզկունճուգ հանդիպելով, կամաւոր վերադարձաւ։

Թէ յՕրթագիւղ և թէ՛ մանաւանդ ի Գուզկունճուգ համոզում կար թէ Ինան կը բերեր զՀայրիկը։ Խուռն բազմութիւն և երգեցիկ մանկանց խումբեր եկած էին դիմաւորել։ Անոնց ալ յուսախաբութիւնը դառն եղաւ, երբ իմացան թէ «պարապ» կը վերադառնար Մախսուսէին չոգենաւը։

Խրիմեան Հայրիկին համար տուն վարձուած է ի Գուզկունճուգ, և տեղացիք զայս լսելով և գիտնալով թէ Հայրիկը Գում-Գարու չպիտի երթայ այլ Գուզկունճուգ պիտի իջնէր, պատրաստուած էին փայլուն ընդունելութիւն մ'ընել։ Ա.ղ. Սէլանիկի անորոշ և դանդաղ ընթացքն ի դերեւ հանեց այս ամէն ցոյցեր ու պատրաստութիւններ։

* * *

Այս առաւօտ ժամ 11ը քառորդ անցած Սէլանիկ չոգենաւն Անատոլու Գաւագ հասաւ իր մէջ ունենալով զՀայրիկ։ Երեկի Պատուիրակութենէն 50ի չափ պատուաւոր ազգայինք հոն կը սպասէին, և վեց նաւակով ու մակոյով դիմաւորեցին զն. Սրբազնութիւն։ Ի Գուզկունճուգ, ուրմեծ հանդէսով ընդառաջ ելան եկեղեցական և աշխարհական ազգայիններ, դպրոցական տղայք կիրակէն և ծաղկեփունջեր կը ներկայացնէին պնակներու մէջ։ Ն. Սրբազնութիւն հանդէսով տարուեցաւ եկեղեցին, ուր խօսեցաւ ժողովրդեան, յիշեցնելով թէ այս 12րդ անդամն էր որ կը չափեր զՍեւ Ծով, և հերքելով իւր վրայ տարածուած զրոյցներ։ Ապա մաղթանքներ բրաւ Վեհ. Սուլթանին կենաց համար, յորդորելով ժողովուրդն ալ աղօթելու վասն բարօրութեան և արեւշատութեան մեր Օգոստ. Ինքնակալին։ Ի վերջոյ ծանոյց թէ կի. բաի օր երկարբերէն պիտի խօսի և. կեղեցւոյն մէջ, և քարոզի հրաւիրեց ներկայ բազմութիւնը։

Գոհութեամբ կիմանանք թէ Մեծ-եպարքոս Բարձր. Սայիտ փաշա հարկ եղած հրամանները տուած է Դատական եւ Կրօնական գործոց Նախարարութեան որպէս զի Մշոյ և Արապկիրի Առաջնորդները կարելի եղածին չափ չուտ վերադարձուին իրենց վիճակներն։

Կը լսենք թէ Դատ-գիւղի մէջ, տեղւոյն պատուաւոր ազգայնոց առաջնորդութեամբ, հանրագիր մը կը ստորագրուի, խնդրելու համար Ազգ. Վարչութենէն որ Դատ-գիւղի քաղաքային կարգուի Ամեն. Խրիմեան Սրբազան։

Ուսումնական Խորհուրդն իւր վերջին նստին մէջ ի քննի առաւ ազգային վարժարանաց թուրքերէն լեզուի առաջնակարգ ուսուցիչներէն Դալլոյճեան Պօղոս եւ Արիկեան Միհրան էֆէնտիներու հեղինակած թուրքերէն դասագրքերն եւ զանոնք ազգային վարժարանաց համար յոյժ օգտակար գտնելով, որոշեց ի պաշտօնէ յանձնարարել անոնց գործածութիւնը։

Լսեց Պէօյիւք-տէրէ Եէնի-մահալէ թաղի երկու մանուկներ վարժարանաց խնդրոյն համար իւր կողմէ կարդալ Բ. Ենչաց տեղեկութիւններն եւ որոշեց իւր անօրէնութիւնն տեղեկագրել Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր։

Ուսուցչական վկայագիր տուաւ Միհրան էֆ. Պարթեւեանի։

Ընդունեց Ցնտեսական Խորհրդոյ ի մասին կրթական ընկերութեանց ըրած առաջարկն և զրաղեցաւ այլ կարգ մը ընթացիկ խնդիրներով։

Վաւերական աղբիւրէ կը տեղեկանանք թէ Միացեալ Ընկերութեանց վերջին պարահանդէսին և այդ առթիւ ըստ սովորութեան կատարուած հանգանակութեան հասոյթն է 1,230 ոսկի, յորմէ զեղչելով պարահանդէսի ծախքն, որ է 160 ոսկւոյ չափ, զուտ հասոյթ եղած է 1,070 ոսկի, որոյ 1005 ոսկին արդէն դանձեալ է։

Այս գոհացուցիչ արդիւնք մեծ պատիւ կը բերէ Պարահանդիսի Կարգադիր Ցանձնաժողովին և ազգայնոց կրթասէր զգացմանց։

Փարիզի Թերթերուն մէջ գոհութեամբ կը կարդանք թէ այս տարուան Նկարահանդէսին մէջ «Պատուոյ յիշատակութիւն» ստացող 61 Նկարչաց մէջ կը գտնուի նաեւ հայազգի նկարիչ մը, Պ. Զաքարեան։ Նկարահանդէսին մասնակցած են աւելի քան 1,500 անձինք։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ֆէրիդ ալիէան ատիճան տուաւ կայսերական Թիւնտաբահ և Մանդամսին պալատան Նուազածուցմամբ հրամանատար Միւրէյման փաշային։

Բանի մ'օր առաջ ծանուցած էինք թէ Եղմական Նախարարութիւնն 150 հազար ոսկւոյ փոխառութիւն մը կընդունի Օսմ. Կայսերական Պանքային հետ։ Ա.ղ փոխառութեան 60,000 ոսկին շաբաթ օր յանձնուեցաւ յիշեալ Նախարարութեան իբր թերհաշիւ։

Բարձր. Մեծ Եպարքոսը շաբաթ օրը Բժշկական վարժարանն այցելելով, ներկայ գտնուեցաւ քննութեանց և դեղեցիկ ատենաբանութիւնով մը խրախուսեց աշակերտս։

Կը յիշեն ընթերցողք թէ Թէրէֆէնքէ-էֆէնտի լրագրին երբեմն քրիստոնէութեան դէմ գրելոյն համար, Ցսպագրական Տեսչութեան կողմէ արգիլուած էր կրօնից և հաւատալեաց վերաբերեալ յօդուածոց հրատարակութիւնն։ Որովհետեւ յիշեալ լրագիրը քանի մ'օրէ ի վեր սկսած էր փիլիսոփայութեան հոդերանութեան ճիւղին վերաբերեալ ընդարձակ յօդուածներ հրատարակել, որոց մէջ կը տեսնուէին ազատ կրօնից, մանաւանդ քրիստոնէութեան դպչող պարբերութիւններ, որք երբէք յարաբերութիւն չունին այդ դիտութեան հետ, Ցսպագրական Տեսչութիւնը պաշտօնական ազդով մը երկրորդ անգամ ազդարարեց յիշեալ լրագրոյն բնաւ չխօսիլ կրօնից վերաբերեալ նիւթերու վրայ։

Լէւոնէրէս կ'ըսէ թէ անհիմն են վերջերս տարածուած այն զրոյցներ թէ Հոպարթի փաշա Լոնդրայէն մայրաքաղաքս կոչուած է տիպողարար և թէ օսմանեան գաւառի մը մէջ պաշտօն մը պիտի յանձնուի նմա։ Հոպարթի փաշա մէկ երկու ամսէն հաղիւ կը վերադառնայ և առայժմ չկարծուիր թէ անդլիացի ծովակալը ծովային գործոց մասին իւր ունեցած հմտութիւնն ի գործ ածելու հարկին մէջ դտնուի։

Ընթերցողք դիւրաւ պիտի ըմբռնեն թէ, կը յարէ անկիւ-ֆրանսական թերթն, ինչո՞ւ վերջապահութեամբ կը խօսինք և չենք կրնար աւելի որոշ բացատրութիւններ տալ այս մասին։

Բ. Դրան և Ցէէնէրի Պատրիարքարանին ուղղեալ հեռագիրք կը ծանուցանեն թէ Անատոլոյ Պատրիարքի ընտրութեան համար վերջնական քուէարկութիւն կատարուելոյ, Սկիտուպոլիսի Մէտրապոլիտ Ց. Երա իմս՝ որոյ վրայ խօսելու առիթ ունեցած ենք քանիցս, քուէից առաւելութեամբ ընտրուեր է Պատրիարք Անատոլոյ։

Ցունական Թանգարանին լրագիրը ծանուցանելով թէ Պ. Լէնկ մօտերս պիտի թողու Բէյրութի ընկերութեան ընդհանուր տնօրէնի պաշտօնն՝ ուսկից հրաժարական տուած է արդէն, անհաւատնական կը գտնէ որ Պ. Օգոստոս բարոնդէ նմա, Պէրթրամ էֆէնտիի ընդդիմութեան պատճառաւ։ Այս պարագային մէջ տնօրինութիւնն առժամապէս պիտի յանձնուի բաժնետերաց միոյն, հաւանաբար Պ. Պալթաճիի։

Իսկ Լէւէրէս կանխահաս կը գտնէ յունական թերթին սոյն տեղեկութիւններն, մանաւանդ որ, կրսէ, Պէրթրամ էֆէնտի պատճառ մը չունի բնաւ ընդդիմանալու Պ. Օգոստոսի անունին, եթէ երբէք ընդդիմութիւն կայ։

Սոյն այլընդ այլոյ զրոյցներուն մէջ ստոյգն այն է թէ Բէյրութի ընկերութիւնը բնաւ մտադիր չէ ընդհանուր տնօրէն մ'անուանել, այլ կառավարուիլ այն եռապետութեամբ զոր կը կազմեն այժմ Պէրթրամ էֆէնտի, Պ. Ցոլէս և Հասան էֆէնտի՝ այժմեան երեք դեր-տնօրէնք։

Այտընի կուսակալութեան ընդհանուր երկրաչափ Աստանեան. Դեսրդ էֆէնտի, որոյ Օսմանիէի Դ. կարգի պատուանշան ստանալը վերջերս ծանուցած էինք գոհութեամբ, քանի մը օրէ ի վեր մայրաքաղաքս կը գտնուի, և իսօսոյ պիտի վերադառնայ յիւր պաշտօնատեղին։

Թուրք մամուլը քանի մ'օրէ ի վեր կ'զբաղի գաւառաց եղմտական վարչութեան վերաբերեալ այն նոր անօրինութիւններով որք վերջերս Բ. Դրան կողմէ յատուկ չրջաբերականաւ ուղղուեցան գաւառային իշխանութեանց։

Ա.ղ չրջաբերականք ինչպէս ծանուցինք ժամանակին, կը յայտնեն թէ քաղաքային իշխանութիւնք բնաւ իրաւունք չունին միմամտելու եղմտական գործոց որք կը պատկանին եղմտական նախարարութեան կողմէ յատկապէս կարգեալ պաշտօնէից միայն։

Կուսակալք, կառավարիչք, փոխ-կառավարիչք այսուհետեւ չպիտի ըզբաղին եղմտական ինդիրներով, և իրենց չանքը պիտի կեդրոնացնեն ժողովրդեան նիւթական եւ բարոյական բարգաւաճման նպատակաց։

Ասկէ առաջ գաւառաց մէջ բարձրագոյն իշխանութիւնք էին որք կը վարեին իրենց չրջանակաց եղմտական գործերն և եղմտական պաշտօնեայք ունոց իրաւասութեան ներքև կը գտնուէին։ Այս կերպով, դիտել կուտայ տեղական թերթ մը, կուսակալք ամենք եւ իրենց սորագաս պաշտօնեայք, տեսակ տեսակ միջոցներով յաջողած էին մեծ հարստութիւն դիզել, ի վնաս կուսավարական գանձուն, օրինակի համար Եէմենի նախորդ կուսակալն և գուցէ ուրիշներ։

Բուսական տարիներէ ի վեր Բէօլմահլոյ մէջ գտնուած փաւեակէ ամանեաց գործարան մը, որոյ արտադրութիւնք մեծ յարգ ունէին իրենց գեղեցկութեան համար, վերջերս փակուած լինելով, քանի մը դրամատերք դրամական օժանդակութիւններ ըրին եւ գործարանք բացուեցաւ վերստին։

Այս օրերս յիշեալ գործարանին մէջ պատրաստուած փաւեակէ կրակարան մը, որ կը նմանի Եւրոպայէն բերածներուն, Վ.Է.Հ. Սուլթանին մատուցուած է։

Ճանրաներու և խճուղեաց շրջանն քնիչ Սէլիմ Սրբոի փաշա, որ քանի մը չաբաթ առաջ Ագրիանուպոլիս դնացած էր այն կողմերու ճանրաներն աչքէ անցնելու համար, մայրաքաղաքս վերադարձաւ։

Էյէնբէս կ'իմանայ թէ ծովային վերաքննութիւնը կը պատրաստուի երկու փոքր մարտանաւ զրկել ի մօտոյ Ցրիպոլոյ եղերքներն, այդ կողմերու ծովային զօրութիւնն աւելցնելու համար։

Անցեալները ծանուցինք թէ օսմանեան երկու ծովապարի Թուլոն դնացած են, Միջերկրականի «Ցոբ է Ցոնդ» ընկերութեան ձեռամբ ի հաշիւ կայսերական կառավարութեան պատրաստելի երկու ծովառմբակիր նաւուց շինութեան հսկելու պաշտօնով։

Այդ նաւեր աւարտած լինելով, ճանքայ հանուած են ընդ հրամանատարութեամբ ֆրանսացի սպայից եւ Բօրֆիւի առջեւ կը գտնուին ուստից պիտի դան ի Կ. Պոլիս, քանի մը նաւանգիստներ հանդիպելէ յետոյ, և երբ Պոլսոյ նաւանգիստը մտնեն, այն ատեն միայն պիտի յանձնուին օսմանեան իշխանութեանց։

Ցարդ ան- Պոֆոր հեռաւոր մասնաւոր հեռագիրն ստացած է Սէլանիկէն, մայիս 31 թուով։

«Ուժգնաւն Պուլգարներէ բաղկացեալ հրոսախմբ մը՝ որք սահմանագլուխն անցած էին, բնակչիկ եղան Սրումիլիձայի և Ցէմիր-Գարուի միջեւ։ Երեսուն Պուլգարք՝ յորս կը գտնուէր նաև Բոլիքօֆ ուսս գնդապետն, ըստ պանուեցան։ Ուրիշ չատեր ալ գերի բռնուեցան, որոց մէջ կը գտնուի Մանասթիրի ռուսական Հիւպատոսարանի տեղապահը։ Բայց յաստի, վերին ստիճանի կարեւորութիւն ունեցող թղթակցութիւններ ձեռք անցուեցան։

Ինչպէս կրսիրեն ընթերցողք, թուրք վարժարանաց մէջ աւանդելի ուսմանց հիմնադիրը բարեփոխելու համար առկէ առաջ կազմուած յանձնաժողով մը ի մէջ այլոց որոշած էր նաեւ թրքերեն լեզուի դասախօսութիւնը ՆՇել թաղային վարժարանաց մէջէն։ Թերէնմանը Հէրէֆէ, որ հակառակ է սոյն օրէնքին, ծանուցանելէ յետոյ թէ այդ յանձնաժողովն իւր պաշտօնն աւարտած լինելով պատրաստած տեղեկագիրը Բ. Դրան մատուցուելու վրայ է, հետեւեալ խօսքերդ ածութիւնը կ'ընէ։

«Ադիթը ներկայացած ատեն չենք դադրած դիտել տալէ թէ թաղային վարժարանաց մէջ ֆրանսերէնի ուսումն ՆՇելով մի միայն զարձրագոյն վարժարանաց մէջ դասախօսել այդ լեզուն, և հետեւեալ թաղային վարժարաններէն ելնելով բարձրագոյն վարժարանները մտնող աշակերտի մը ձեռք ստիպողական լեզուի մը քերականը տալ անտեղութիւն մ'է։ Թէեւ տարակոյս չունինք որ Բ. Դուռն երբէք չպիտի հաւանի այսմ, բայց հարկ կը համարինք ուշադրութիւն հրաւիրել նաեւ սա կէտին վրայ թէ, թաղային քաղաքային վարժարանաց մէջ ֆրանսերէն լեզուն չդասախօսուելուն պատճառաւ, այդ վարժարանը քանի մը տարի առաջ դրեթէ փակուելու վիճակի հասած էին, ըստ որում մանողը սկսած էին թաղային զինուորական վարժարաններն յաճախել։ Եթէ երբէք այդ լեզուի դասախօսութիւնը դադրի քաղաքային վարժարանաց մէջ, քիչ ժամանակէ յետոյ բոլորովին հարկ պիտի լինի փակել զանոնք, քանի որ աշակերաց իրենց կարողութիւնն ու պիտոյքը չպիտի կրնան գոհացնել անդ»։

Իսկ Սաադէդ կը ծանուցանէ թէ վերոյիշեալ որոշման գործադրութիւնն առ այժմ յետաձգուած է, ինչ ինչ քննութեանց հարին դգացուելով։

Պաշտօնական ազդ մը կը ծանուցանէ թէ Պաղտատի նահանգին մէջ մէկուկէս տարուան միջոցին 138 վարժարաններ բացուեր են, որոցմէ մին Վարժապետանոց։ Ա.ղ. վարժարանաց մէջ կ'ուսանին 7760 երկտես աշակերտք, որոց 353 ն և. եղի աղջիկ են։

Ոստիկանութեան նախարարին կողմէ պէտք եղած հրամանագիրը ղրկուած են առ որ անկ է, Բամազանի միջոցին հանդարտութիւն ընել որ բարոյական հակառակ վարմունք տեղի չունենան։

Պաղտատի վարժարանի չրջանաւարտ աշակերտներէն 11 երիտասարդք ճանրայ եղած են մայրաքաղաքս գալու համար ուր պիտի կատարելագործեն իրենց ուսումն։

Զինուորական բարձրատիճան անձ մը, եւրոպական տերութեանց զինուորական վարչութենէն մէջ գործածուղ «Ամրոցաց Կանոնագրութիւնը» ֆրանսերենէ պարզ թուրքերէնի թարգմանած լինելով մատուցիր է տպագրութեան յանձնել և գոյանալիք հասոյթն յատկացնել բարեգործական հաստատութեան մը։

Մատէնի նախորդ կառավարիչ Ա. զիզ փաշա մայրաքաղաքս եկաւ։

Վերջերս կատարուած վիճակագրութենէ մը տեսնուած է թէ մայրաքաղաքիս մէջ կան 163,836 չէնք, որոց 67,414ը տուն, 34,196ը խանութ, մթերանոց եւն, 354ը խան, 175ը բազնիք, 49ը պալատ և արքունական դրդեակ, 278ը կառավարական պաշտօնատուն, 198ը զինուորանոց և պահեստանոց, 674ը մզկիթ, 519ը թուրք վարժարան, 146ը Մէտրէսէ, 65ը դրատուն, 231ը թէքէ, 16ը հիւանդանոց, 169ը եկեղեցի և Սինակոգ։ Ցոյներն ունին 60 եկեղեցի, Հայերը 40 և Կաթոլիկները 10 ոսոց 6ը վանք են։

Արքունի թնդանօթարանի խորհուրդն այս աւուր թուրք լրագրաց միջոցաւ հրաւէր կը կարդայ ամէն անոնց որք վկայագիր ունին և կը փափաքին հետեւիլ քաղաքային և երկրաչափական վարժարանի այս տարուան չրջանին, ներկայանալ մինչեւ Բամազան 14, շաբաթ, երկուշաբթի և չորեքշաբթի օրերն, յիշեալ վարժարանի Տեսչութեան։

Բէյժիի Քոնեայի ճիւղին անօրէն Բիֆաթ պէյ որ արձակուրդով մայրաքաղաքս կը գտնուէր ժամանակէ մ'ի վեր, նախընթաց օրն իւր պաշտօնատեղին ուղեւորեցաւ։

Բիֆաթ պէյ հանգուցեալ Քեանի փաշայի որդին է և տպագրական վերատեսչի պաշտօնը վարած է ի Գահիրէ, Անդլիացւոց Եգիպտոս երթալէն առաջ։

Առեւտրական և երկրագործական նախարարութիւնն իմանալով որ Դըզրլ Թօբրաքի ագիներուն մէջ որթաճճի (ֆիլոքսերա) տարածուած է, Ցանձնախումբ մը ղրկեց ի քննութիւն։ Ցանձնախումբն՝ որ կը բաղկանայ Նուրի պէյէն, Երամ էֆէնտիէն և Ճէմալ պէյէն, գտաւ թէ արդարև որթաճճին երեք տարիէ ի վեր տարածուած է այդ կողմերն։

Հինգշաբթի օրը Կիպրոս կղզւոյն մէջ բաւական ոստիկ երկրաշարժ մը տեղի ունենալով քանի մը պատեր փլեր են։

Ըստ տեղեկութեանց Լիմասոլի 3,000ի չափ անգլիական զօրք Կիպրոս հիւրեցան ու ամրան եղանակն անդանցքներու համար։

Ներքին գործոց նախարարութիւնը վերստին հրամաններ տուաւ, իտալական Իլ Բէնէֆէ (Թուրթակը) անուն զաւեշտական թերթին ի Թուրքիա մուտքն արգիլելու համար։

Ցերբոսնան Ղրի ընկերութեան տարեկան Թէրմս պէյ շաբաթ օրը Փարիզ գնաց։

Երէկ քանի մը բարեկամներ Զինճիրլի-Գուլբի կողմ նաւաճաշ ընելով զբօսնելու եկած՝ երբ կերակուր պատրաստելու համար ծառի ճիւղեր վառելով խարոյկ կը պատրաստէին՝ յանկարծ օրիորդի մը ճերմակ թեթեւ զգեստը կրակ բռնկեցաւ։

Շտապեցաւ և սաստիկահար՝ նա այնպիսի շարժումներ կընէր որք հուրն արծարծելու կը նպաստեին. բարեբաղդաբար ընկերները վրայ հասնելով յաջողցան մարել և վառգին առաջքն առնուեցաւ։

Իպրահիմ էֆէնտի անուն իմամն, որոյ համար Թարիխ՝ յորմէ և մենք առնելով ծանուցած էինք թէ Ճիպալիի հրկիզելոյց կողմէ վարձուած տուներու բանալիներն՝ առանց ստակ առնու յանձնել չուզելուն համար ոստիկանութեան յանձնուած է, յիշեալ Ամրագրոյն նամակ մ'ուղղելով կը հերքէ այդ լուր, յաւելով թէ այդ տեսակ ոտակ չէ պահանջուած և ոչ մէկ հրդիկալէ։

Երէկ, Օրթագիւղի մէջ կատաղած շուն մը հրեայ մանուկ մը խածաւ։ Մանկան վիճակը ծանր է։

ՏԵՂԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

ԱԺԱՆՑ ՀԱՎԱՍ

Այս աւուր

ԼՈՐԴ ՍԱԼԻՍԲԷՐԻ ՆՈՐ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լոնտոն, 13 յունիս

Լորտ Սալիսպերի ընդունեց նոր Նախարարութիւն մը կազմելու պաշտօնը։

Պ. ԿԼԱՍՏՈՆ ՄԻՆՇՏ ՊԵՏ Է ԱՋԱՏԱԿԱՆԱՑ

Լոնտոն, 13 յունիս

Տէյլի Նիւզ կը հերքէ լրագրոյ ոմանց տուած լուրը թէ Պ. Կլատսդոն պիտի հրաժարի Ազատական Կուսակցութեան Պետի պաշտօնէն։

ԱՆԴԼԻԱ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ

Լոնտոն, 13 յունիս

Մորնինկ Բոսթ պահպանողական լրագիրը կը յիշեցնէ թէ պահպանողական վերջին նախարարութիւնն ընտիր յարաբերութիւններ կը տածէր Ֆրանսայի հետ, և կը հաստատէ թէ պահպանողական նոր նախարարութիւնն ևս կարող է բարւոք յարաբերութիւններ ունենալ Ֆրանսայի հետ։

ՀՆՏԱԼՏՆ Ի ԲՈՐԴՈՒԿԱԼ

Բարիզ, 13 յունիս

Լիսպոնայէ տրուած լուրեր կը ծանուցանեն թէ հնտախտի տասն դէպքեր տեղի ունեցած են ի Վիսնա։

ՄԵՆ ՀՐԴԵՀ Ի ՌՈՒՍԻԱ

Բեղրասպուրկ, 13 յունիս

Կրոնտոս քաղաքը դրեթէ բոլորովին հրոյ ճարակ եղաւ։

(Կրոնտոս քաղաքը Նիխիլէն գետին վերայ Կրոնտոյի կուսակալութեան կեդրոնն է։ ունի 9,000 բնակիչ, նաւահանգիստ մը, գրատուն մը, զինուորական վարժարան մը և պալատներ։ Մշակուած գլխաւոր արհեստներն, 146ը Մէտրէսէ, 65ը գրատուն, 231ը թէքէ, 16ը հիւանդանոց, 169ը եկեղեցի և Սինակոգ։ Ցոյներն ունին 60 եկեղեցի, Հայերը 40 և Կաթոլիկները 10 ոսոց 6ը վանք են։

Արքունի թնդանօթարանի խորհուրդն այս աւուր թուրք լրագրաց միջոցաւ հրաւէր կը կարդայ ամէն անոնց որք վկայագիր ունին և կը փափաքին հետեւիլ քաղաքային և երկրաչափական վարժարանի այս տարուան չրջանին, ներկայանալ մինչեւ Բամազան 14, շաբաթ, երկուշաբթի և չորեքշաբթի օրերն, յիշեալ վարժարանի Տեսչութեան։

Բէյժիի Քոնեայի ճիւղին անօրէն Բիֆաթ պէյ որ արձակուրդով մայրաքաղաքս կը գտնուէր ժամանակէ մ'ի վեր, նախընթաց օրն իւր պաշտօնատեղին ուղեւորեցաւ։

Բիֆաթ պէյ հանգուցեալ Քեանի փաշայի որդին է և տպագրական վերատեսչի պաշտօնը վարած է ի Գահիրէ, Անդլիացւոց Եգիպտոս երթալէն առաջ։

Առեւտրական և երկրագործական նախարարութիւնն իմանալով որ Դըզրլ Թօբրաքի ագիներուն մէջ որթաճճի (ֆիլոքսերա) տարածուած է, Ցանձնախումբ մը ղրկեց ի քննութիւն։ Ցանձնախումբն՝ որ կը բաղկանայ Նուրի պէյէն, Երամ էֆէնտիէն և Ճէմալ պէյէն, գտաւ թէ արդարև որթաճճին երեք տարիէ ի վեր տարածուած է այդ կողմերն։

Հինգշաբթի օրը Կիպրոս կղզւոյն մէջ բաւական ոստիկ երկրաշարժ մը տեղի ունենալով քանի մը պատեր փլեր են։

Ըստ տեղեկութեանց Լիմասոլի 3,000ի չափ անգլիական զօրք Կիպրոս հիւրեցան ու ամրան եղանակն անդանցքներու համար։

Ներքին գործոց նախարարութիւնը վերստին հրամաններ տուաւ, իտալական Իլ Բէնէֆէնտ (Թուրթակը) անուն զաւեշտական թերթին ի Թուրքիա մուտքն արգիլելու համար։

Ցերբոսնան Ղրի ընկերութեան տարեկան Թէրմս պէյ շաբաթ օրը Փարիզ գնաց։

Երէկ քանի մը բարեկամներ Զինճիրլի-Գուլբի կողմ նաւաճաշ ընելով զբօսնելու եկած՝ երբ կերակուր պատրաստելու համար ծառի ճիւղեր վառելով խարոյկ կը պատրաստէին՝ յանկարծ օրիորդի մը ճերմակ թեթեւ զգեստը կրակ բռնկեցաւ։

Շտապեցաւ և սաստիկահար՝ նա այնպիսի շարժումներ կընէր որք հուրն արծարծելու կը նպաստեին. բարեբաղդաբար ընկերները վրայ հասնելով յաջողցան մարել և վառգին առաջքն առնուեցաւ։

Իպրահիմ էֆէնտի անուն իմամն, որոյ համար Թարիխ՝ յորմէ և մենք առնելով ծանուցած էինք թէ Ճիպալիի հրկիզելոյց կողմէ վարձուած տուներու բանալիներն՝ առանց ստակ առնու յանձնել չուզելուն համար ոստիկանութեան յանձնուած է, յիշեալ Ամրագրոյն նամակ մ'ուղղելով կը հերքէ այդ լուր, յաւելով թէ այդ տեսակ ոտակ չէ պահանջուած և ոչ մէկ հրդիկալէ։

Երէկ, Օրթագիւղի մէջ կատաղած շուն մը հրեայ մանուկ մը խածաւ։ Մանկան վիճակը ծանր է։

տական հիւրերն են մեռաքս, ոսկեթել և արծաթաթել. բանուկ վաճառականութիւն մ'ունի)։

ԴԵՍՊԱՆԱԼՈՒՐՈՒ ՀՈՌՄԻ

Հռոմ, 13 յունիս

Առողջապահական Դեսպանախորհուրդն յետաձգեց իւր նիստեր ցՁ Նոյեմբեր։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 3 Յունիս

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈՂԱՆԱԿԱԳՐՈՅ

3 ամիս Լոնդոնի վրայ (պանքայի)	110 7/8
3 » » » (վճռական)	110 1/2
3 » Բարիզի » (պանքայի)	22 80
» » » (վճռական)	22 87 1/2

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐՔԻԵՊԼՈՅՈՅ

Օսմանեան Քօնսոլիտ

		Դահեկան
Երեկ երեկոյ գոց.	(Մեսց. Դ. Սեր	18 23
Գօրգայեն գոցուելէն վերջը	»	18 24
Բերսի մէջ	»	— —
Առաւօտուն բացուելուս	»	18 24
Բարձրագոյն գին	»	18 24 1/2
Նուազագոյն »	»	18 24
Կէս օրին	»	18 24
Փոխառութիւն 1858	Ա. Սեր	Դ. Կ. Ա. Ո. 33 20.
» 1862		
» 1860		
» 1863	Բ. »	» » Կ. » » 19
» 1872		
» 1865		
» 1869	Գ. »	Դ. » » » 18 22
» 1873		

Իւնիֆիէ Եգիպտական

Երեկ իրիկուն գոցուելուս	71 25
Այս առաւօտ բացուելուս Գ. Կ.	71 30
Կէս օրին	71 30

ԲԱՅԵՆՏՈՅՈՒՄ

Սօրիէթէ Յէնէրալ	Գ. Կ. Ա. Ի. Ա.	3 18
Քրէտիթ Յէնէրալ	» » Օսմ. »	7 8
Պանք տը Գոնս	» » » »	4 30
Սօս. Շանտ է վիլէօր	» » » »	3 30
Թրամուէյ	» » » »	285
Բուլկիլիի երկաթուղի	ֆր.	43
Օպլիկատօն տը Բրիորիթէ	»	—
Բաշնեթուղթ Լաւրիօմի	»	60

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՅ

Օսմանեան ոսկի	զրշ.	100
0 Ֆրանկնոց	»	87 28
Անգլիական ոսկի	»	110 16
Բօլ. Իմբերիալ	»	90 11
Քրիմիկ	»	51 12
Ռուսական Թղթագրամ	»	8 86
» արծաթ	»	89 30
Ֆիորին	»	9
Մէտ. արծ. (տարբ.)	»	108
Վենոյ	»	103
Հինգնոց	»	103
Մեթալիք	»	98 30
Գլինկ	»	—
Թղթագրամ	»	—

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱ

Լոնտոն, 13 Յունիս, ժամ 5 վայր. 15 երեկոյ

Անգլ. քօնսոլիտ	99 1/2
Օսմ. » Սերի Դ. բացուելու	16 15/16
» » » գոցուելուս	16 7/8
» » » Ա.	33 1/4
» » » Բ.	19
» » » Գ.	16 7/8
Օթոման 1871	67 1/2
Փոխառութիւն 1877	80
Պանք Օթոման	12 1/4
Ռուսական փոխառ. 1873	92 3/8
Եգիպտական միացեալ (իւնիֆիէ)	64 3/4
» առանձն. (բրիվիլէժիէ)	86
Տպրա Մանիէ	62
Տօմանիալ (փոխառ. Բօլիլա)	84
Հունգարական պարտաթուղթ 4 0/0	—
Փոխանակութիւն Բարիզի վրայ	

Վիէննա, 13 Յունիս, ժամ 4 երեկոյ

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	124
Օսմանեան երկաթուղի	20 70

Բարիզ, 13 Յունիս, ժամ 3 վայր. 45 երեկոյ

Ֆրանսական Ռենթ 4 1/2 0/0	110 27 1/2
» » 3 0/0	82 27 1/2
Օսմանեան քօնսոլիտ Սերի Դ. բացուելու	17 12 1/2
» » » գոցուելու	17 12 1/2
» » Սերի Բ.	18 90
» » » Գ.	16 90
Օսմանեան երկաթուղի	43 12 1/2
» Բեժիի բաժնեթուղթ	—
Պանք Օթոման	539 37 1/2
Գրէտի Լիոնէ	538 75
» Ֆոնսիէ	1360
Բաշնեռոսմ Լիոնի	1253 85
Սուէզի ջրանցք	2144 25
Ռուսական 5 0/0 1877 թ.	100 1/4
Իտալական Ռենթ	97 10
Եգիպտական միացեալ	326 25
Պպանիական (արտաքին)	59 3/8
Բրիորիթէ թիւրք.	393 75
5 0/0 Հելլենական	339 37 1/2
Չէք Լոնտրայի վրայ	25 19

ԾԲԱԳԻՐ ԿԱՆՈՆԱԳՐՈՅ

Ս.ԶԳ. ԿԵԴՐ. ՈՒՂՂԱԿԻ ՏԲՈՅ

Ուրբաթ հրատարակեցինք Եւրոպական Յանձնաժողովոյ տեղեկագիրն և 1885–86 տարւոյ եւրոպացոյց, մասուցեալ առ Ազգային Ժողովն։ Ի սորուս կը հրատարակենք նոյն Յանձնաժողովոյ կեդրոնական ուղղակի տբրոց ծրագիրը։

Յօդուած Ա.— Ամեն ազգային անհատ՝ որ չափահաս է և վաստակի տէր։ պարտի որոշեալ տարեկան տուրք մը վճարել Ազգային Կեդրոնական մնուցկին։

Յօդ. Բ.— Կեդրոնական տուրքն երկու աստիճանի բաժնուած է՝

Առաջին աստիճան 75 ղրշ.

Երկրորդ » 25 »

Յօդ. Գ. — Մայրաքաղաքիս մէջ, կեդրոնական տրոց բաշխումը կը կատարուի Թաղական խորհրդոց աջակցութեամբ, Կեդրոնական Վարչութենէն կարգեալ պաշտօնեից միջոցաւ։ Իսկ գաւառաց համար Մուգաթայի դրութիւնը պիտի չարունակուի, մինչեւ որ Գալատիական ազգայնոց Կեդրոնական տրոց բաշխման և հաւաքման եղանակն որոշուի յատուկ կանոնագրով մը։

Յօդ. Դ.— Ներկայ կանոնագրոյ հաստատմանէն անմիջապէս վերջը, Կեդրոնական Վարչութենէն կարգեալ յատուկ պաշտօնեայներ, իւրաքանչիւր թաղի մէջ, Թաղական խորհրդոյ աջակցութեամբ և մարդաց համարի տումարներն ի ձեռին ունենալով, թաղին բոլոր ազգայնոց Կեդրոնական տրոց բաշխումը պիտի կատարեն առանձին ցուցակի վրայ։ Սոյն ցուցակը եկեղեցւոյ բակին մէջ ի տես Ժողովրդեան պիտի դրուի տասնևհինգ օր. և իւրաքանչիւր թաղեցի, եթէ ունի դիտողութիւն, պարտի սոյն հնգետասանօրեայ միջոցին մէջ ներկայացնել Թաղական խորհրդոյ։ Երբ դիտողութիւնն ընդունելի դատուի, բրագրութիւնը կը կատարուի։ Յետոյ ցուցակը Պարիսբարքարան պիտի ղրկուի, որպէս զի ընդհանուր տումարոյ մէջ արձանագրուի։

Յօդ. Ե.— Կեդրոնական տրոց բաշխման ցուցակներն, երեք տարին մի անգամ, վերաքննելի են, և այս վերաքննութիւնը Փետրուար ամսոյ մէջ կը կատարուի 4ԷԴ յօդուածի տրամադրութեանց համաձայն։

Յօդ. Զ.— Ազգային տուրքն երկու անգամով, կէս առ կէս, կանխիկ կը վճարուի Ապրիլ եւ Նոյեմբեր ամսոց սկիզբներն։ Ուղղը կրնայ կանխիկ վճարել տարեկանը։

Յօդ. Է.— Կեդրոնական տրոց հաւաքումը Պարիսբարքարանի կողմէ կարգեալ յատուկ հաւաքիչներու ձեռօք կը կատարուի իւրաքանչիւր թաղի մէջ, Առանց ընկալագրոյ ոչ և է գանձում արդիւեալ է։ Օրինազանց հաւաքիչն ըստ օրինի պիտի պատժուի։

Յօդ. Ը.— Կեդրոնական Վարչութիւնը ամեն եւրոպական տարեշրջանի, մանրամասնօրէն արդարացնելու պայմանաւ, արտօնեալ է Կեդրոնական տրոց համադումարէն առ առաւելն % 20 ծախք սահմանել հաւաքման և բաշխման գործողութեանց։

Յօդ. Թ.— Ծէդ յօդուածի տրամագրած ընդհանուր վերաքննութենէն զատ միւս տարիներու իւրաքանչիւր Փետրուար ամսոյ մէջ, Կեդրոնական պաշտօնեայք՝ Թաղական խորհրդոց աջակցութեամբ պարտաւոր են նշանակել թաղեցւոյ բնակութեան մասին տեղի ունեցած փոփոխութիւններն եւ կամ մահուամբ պակսածներն, նոյնպէս եւ ի նորոյ Կեդրոնական տուրք վճարելու վիճակի հասած ազգայիններն, և մանրամասնօրէն տեղեկագրել Կեդրոնական Վարչութեան, որ ըստ այնմ հարկ եղածը կը տնօրինէ։

Յօդ. Ժ.— Իւրաքանչիւր ազգային անհատ կ'արձանագրուի այն թաղին տրոց ցուցակին մէջ, ուր որ կը բնակի ձմեռը։

Յօդ. ԺԱ.— Եվմտական տարւոյ մէջ, Կեդրոնական տուրքը չը վճարող անհատը զուրկ պիտի մնայ բոլոր այն իրաւունքներէն, որոց վայելումն ըստ ազգային օրինաց եւ կանոնագրոց ըստորակարգեալ է ազգային տրոց վճարմանը։

Յէդ. ԺԲ.— Ազգային Կեդրոնական Վարչութեան յանձնուած է ներկայ կանոնագրոյ տրամադրութեանց գործադրութիւնը։

ՄԱՀ ՌԱՒՍԱՀԱՑ ԵՐԿՈՒ ԲԱՐԵԲԱՐԱՑ

Տիգրիսի հայ լրագրաց մէջ կը կարդանք.

Ամասիա 6 ին վճարում է իւր կեանքն մի բարեպաշտ Ն. Նախիջեւանցի հայ մարդ՝ Յովհաննէս Մարգարեան Պասլոյին։ Հանգուցեալն տակաւին կենդանութեան ժամանակ անուանի էր իւր բարեսիրաշնական գործերով։ Անպահանջ և պարզ երեւոյթի տակ նա կրում էր մի զգայուն և կարեկից ոգի։ Նախիջեւանի մէջ գեռ երկար ժամանակ կը յիշեն նորա բարի սրտից յառաջ եկած քրիստոնէական սիրոյ նուէրներն, որ նա առատօրէն տալիս էր այս և այն չքաւորին, կարօտեալին։ Վերջին ժամանակներս նրա միաքը զբաղուած էր մանուան խորհուրդներով։ Բայց նա չէր երկնչում մահից։ Գեռ վախճանելուց մի քանի ամիս առաջ նա պատուիրել էր իւր համար մի սակեղծ գագաղ կարմիր փայտից և հրամայել էր դնել իւր սենեակի մէջ։

Հանգուցեալն ունէր մի տուն Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյ հանդէպ և գեռ մի քանի տարի առաջ բացել էր այդ տան մէջ մի հիւանդանոց, որ և պահպանում էր իւր դրամական նուէրներով։ Ունէր և մի ուրիշ մեծ տուն, որ յատկացրել էր հայ թատերասէրների ընկերութեան ներկայացումներին։

Այժմ նրա կտակից երեւում է, որ նա բոլոր իւր կարելին հեռեւեալ կերպով է բաժանել—Ն. Նախիջեւանի բարեգործական Ընկերութեան՝ 5000 ր., վերոյիշեալ հիւանդանոցին՝ 4000 ր., Արհեստագիտական դպրոցին՝ 2500 ր., Հոլոխվեան օրիորդաց վարժարանին՝ 2000 ր., Վան քաղաքի հայ աղքատներին՝ 1000 ր., Ս. Էջմիածնայ վանքին 500 ր. և բացի այսմանէ կտակել է Ն. Նախիջեւանի աղքատաց գանձարանին պատրաստի գումար 40,000 ր։

Հանգուցեալն ամուսնացած չէր, բայց ունէր ազգականներ, որոնք նոյնպէս վաստակած են նրա բարիքը։

Ինչեցեալի թարման հանդէս կատարել են ամենամեծ չքեղութեամբ։ Աստուած լուսաւորէ նրա հոգին և անպակաս անէ դրա նման առաքինի հայերի թիւն մեր ազգի միջից։

Մահը դադարեալ չունի սուրամեցիներից մէկ նշանաւոր բարերարին։ Մենք 14ին կատարուեցաւ Պ. Զիմզեր Զաքիաեանի յուղարկաւորութեան վարարար հանդէսը։ Նոյն ազգին ուղեկցում էին տեղիս երկսեռ ուսումնարանի աշակերտներն ու աշակերտուհիները և խուռն բազմութիւնը։ Պատարագի ժամանակ Յովսէփ քահ. Աբիժեանը քարող խօսեց, որի մէջ թուեց հանգուցեալի արած բարեգործութիւնները և նրա մահվամբ սուրամեցիներին հասած զգալի կորուստը։ Հանգուցեալը իւր ամբողջ կեանքում ամուրի էր մնացած և իւր նիւթական կարողութիւնը միշտ առատութեամբ զոհել է բարեգործական նպատակներին։ Նա կառուցել է Սուրամի երկսեռ ուսումնարանի երեք յարկանի փառաւոր շէնութիւնը, չինել է եկեղեցու պարիսպը, նրանց երեսից տնկել է չատ ծառեր և գեղեցկացրել է եկեղեցին զանազան վերանորոգութիւններով։ Առանձնապէս ուսումնարանը, մասաղ սերնդի դաստիարակութեան հարցը հանգուցեալի հոգացողութեան ամենագլխաւոր առարկայ էր կազմում։ Այսպիսի մարդու մահը Սուրամի նման տեղի համար, իրաւ որ շատ զգալի է։

ՀԱՒԻՒՐԱՄԵԱՑ ԾԵՐՈՒՆԻ ՄԸ

Ճիւղարայի մօտիկ Զիլան հայաքնակ փոքրիկ գիւղում ապրում է 118 տարեկան Մկրտիչ անունով մի ծեր մարդ, որը ասում է թէ սօվի և ժանտախտի ժամանակ նա 28 տարեկան հարանիք արած տղամարդ է եղած։

Ծերունին չէ մոռացել իւր անցեալը, նա իւր բոլոր կեանքում խաղաղած է եղել և հարուստ, նրա թոռները մի քանի տուն են, էլի խաղաղած և հարուստ։

Ծերունու գլուխը, ձեռքերը չեն դողդողում, աչքերը լաւ են տեսնում, ականջները չորս–հինգ տարի է չատ ծանր են լսում, իսկ ձայնը զօրեղ է։ Երեխայի պէս օրական չորս հինգ անգամ ուտում է և խմում։ յետոյ վերէ կենում թէ չէ, պահանջում է ուտել. ծարաւատիկ նստում է երկար, առանց ծանրութիւն զգալու, խօսում է հաստատ, կարճ և հանգարտ։ Պապին բարձրահասակ և վայելչակազմ է. ոտները, ձեռքերը, մատները բաւական երկար են։

Նա հինգ աղջիկ է ունեցել և մի տղայ, որի երեք տղաները իւր մօտ են, երեքն էլ ամուսնացած և որդեկրանց տէր։

Իմ հետաքրքրական հարցերին ծերունի պապը պատասխանեց որ «ջրի տեղ կաֆն եմ խմել, նոր կարագ եղը նախաճաշիկ եմ արել, պանիր, մածուն, փլա, ոչխարի, տաւարի միս խորոված կամ սաջի մէջ տապակած–ղարմիկ արած. արաղ իսկի եղել չի, գինին էլ չատ քիչ է եղել, ով է տեսել այսպիսի օրեր, ռուս թագաւորին կենքը Աստուած օրհնէ, Դարաբաղ գալուց յետոյ դեռ այս տանիցս դուրս չեմ եկել»։

Պապին այժմ էլ հրամայում կարդադրում է իւր տան հարսներին. նա չատ քաջ ձի նստող և հրացան արձակող է։

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԳՕ

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Ի ՅԱՂԹԱԿԱՆ ԿԱՄԱՐ

Խոստացած էինք մեր ընթերցողաց՝ կարելի եղածին չափ ընդարձակ տեղ մը տալ մեր սիւնակաց մէջ Մեծ Բանաստեղծին յուղարկաւորութեան մասին։ Այսօր կը ներկայացնենք ի Յաղթական Կամարն արտասանեալ ճառերը։

Ի Յաղթական Կամար, բեմը կը դանուեր աջ կողմը, արծաթապատ սև կտաւով ծածկեալ։ Անդ է որ, Պ. Լը Ռուայէ, Նախագահ Օրեարկայի, որոյ անդամ էր Վիքթոր Հիւգօ, մեղմ ձայնով, հաղիւ լսելի ժողովրդեան, արտասանեց իւր առնախօսութիւնն։

Այս անհոգն ամբոխին մէջ հանգիստ տեսարանին առջեւ, ի ներկայութիւն ամբողջ ազգի մը՝ խոնարհաբար ծռած այդ դագաղն առջեւ, ի լուր մեծագոյնդ արձագանգներու այն արտայայտութեան զոր կրեց ամեն ոք որ կը խորհի եւ կը կարդայ քաղաքակիրթ աշխարհին մէջ, կը հարցնեմ ես ինձ թէ մարդկային լեզուն, իւր ամենաբարձր արտայայտութեան մէջ, ինչ կրնայ յաւելուլ այդ զարմանահրաշ հանճարոյն արուած վրէժի եւ ոգեշնչման հաւատակաց վրայ։

Ապա պերճախօս ոճով դՕելով Վիքթոր Հիւգօյի կեանքը, յարեց.

Երբ եկաւ բանտեցաւ Ծերակուտին մէջ, անդորրութիւնը տիրած էր յինքեան։ Առանցին մեծ դիբարդութիւնը իրենց բեռն աւելցուցած էին իւր ազգային տխրութեանց ծանրութեան վրայ։ Ինք որ մարդասիրացած էր թէ «անդրպետութիւնն էր հաստատ հողը», կը տեսնէր զայն յարգեալ եւ կենդանի։ Իւր իտէան իրագործուած էր։

Տակաւին կը տեսնէք զայն, Տերը ծերակուտականք, այն թիկնոցոն վրայ զոր իւր պաշտօնակցաց երկիւղածութիւնը կ'ուզէ նուիրագործել. ձեռները կրծոց վրայ խաչաձեւ, իւր ոլորմնեան ճակատը վարդակ, յինքն ձգելով ամեն ակնարկներն եւ ամեն մեծարանքներն, արդէն իւր անմահութեան դիրքին մէջ։ Մէկ անդամ միայն ի բեմ ելաւ։ պաշտպանելու համար էր այն դատն որ սիրելացոյն էր իրեն, ներողութեան և մոռացման դատը։

Առերեւոյթ վարանանց մէջտեղ, յոյս ակնք է տեսնել միայն մտքին աշխատութիւն ի խնդիր իւր հաւատոյ վերջնական նշանաձեւերուն, Վիքթոր Հիւգօ յար հեռուեաց է արդարութեան և մարդկութեան դերագոյն իտէալի մը։ Ազատութիւն եւ լոյս տալ ամենուն, եղբայրութիւն քարոզել զրկելոց եւ տիրաց համար, ի աւանց հեղինակութիւնը պահանջել ընդդէմ զօրութեան, այդ եղաւ այս ամիսս սրտին, այս բարձր իմացականութեան աշխատանքը։ Իւր ազդեցութիւնն անհուն եղաւ Ֆրանսայի բարոյականի վրայ։

... Իւր երկնազգեցիկ շունչին ներքեւ, հոգիներ կը վերանէին իւյսս։ երկու անգամ, դեկտեմբերի 2Է ն յետոյ, 1871Է ն յետոյ, հայրենեաց դիտակցութիւնն արթնցուց։

Փա՜ռք այդ հզօր հանճարոյն, որ հայրենասիրութիւնն եւ բարեսիրութիւնը կը լուսաւորեն ամեն գործեր։ Փա՜ռք անոր զոր ամենքս կ'ողջունենք հաւասար երախտագիտութեամբ եւ հաւասար աքանչացմամբ։ Փա՜ռք Մեծին Վիքթոր Հիւգօյի։

Երեսփոխանական Ժողովոյ նախագահին՝ Պ. Ֆլորէի որոտագին ձայնն աւելի կը յարմարէր այդ յոգնախուռն ունկնդրաց։ Զօրեղ ձայնով կը հնչեցնէր իւր պարբերութիւններն։ Եւ ոլորմհեռու հանդէսն աւելի տոտուածացման քան մեռելական արարողութեան մը կը նմանէր, ունկնդիրք եռանդագին ծափահարեցին.

Որ խօսքերը կրնան հաւասարիլ մեծութեանն այն տեսարանին՝ որոյ ներկայ կը գտնուինք եւ զոր պատմութիւնը պիտի արձանագրէ։

Այս կամարին ներքեւ, հանակ զարդարուն այնքան դիւցազնց պատմական անուններով որը ազատեցին Ֆրանսան և ուզեցին փառաւոր տեսնել զայն, կը տեսնուի մարմնին, կը սխալիմ, միշտ պայծառ պատկերն այն մեծ մարդուն որ այնքան երկար ատեն երգեց իւր հայրենեաց փառքին համար, կռուեցաւ նորա ազատութեան համար։

... Ցանուն ազգին, կ'ողջունենք զայն, ոչ թէ սգոյ խոնարհ կացութեան, այլ փառաւորութեան հպարտութեան մէջ։

Անդադար պիտի կրկնենք, յուշարարութիւն մը չէ որ կ'ելսի ասա, այլ ատաւածացում մը։ Կ'ողջունք մարդն որ կը մեռնի, այլ կը ծախարենք անկորնչելի առաքեան որ մեր մէջ կը մնայ, և որոյ խօսքը, դարուց ի դարս ապրելով, մեզ պիտի առաջնորդէ պատութեան, հաւասարութեան, եղբայրութեան վերջնական աշխարհակալութեան։

... Ամբողջ ժողովուրդ մ'ուզեց իրագործել այդ քաղցրիկ հանճարոյն բանաստեղծական երազը։

Դագաղը կ'ուզէ ննջել ծաղիկներու մէջտեղ։

Պ. Ֆլորէ վերջացուց իւր ատենախօսութիւնն, յիշելով Մեծ Բանաստեղծին հետեւեալ տողերն որք «կը ընան ամիտիլ 1885ի Ծերունի հանրապետականին կտակը և որք այդ մեծ կենաց բարոյական միութիւնը կը կազմեն»։

Ճնշումը կ'ատեմ խորին ատելութեամբ...
Դարուս զաւակն եմ։ Ամեն տարի տխալ մը կը թռի կ'երթայ իմ մտքէս, ինքնին իսկ զարմացած,
Եւ, ամեն բանէ զերծ, հաւատս մնացած է միայն
Քե՛զ համար, սուրբ հայրենիք, և սուրբ ազատութիւն։

Ապա բեմ ելաւ հանրային կրթութեան նախարար Պ. Կապլէ և, ի դիմաց կառավարութեան, հնչուն ձայնիւ արտասանեց իւր ատենախօսութիւնը.

Աշխարհն հանայն կը պատուէ զՎիքթոր Հիւգօ, այլ Ֆրանսայի՝ կը վերաբերի նա։ Ինչ որ տալ մնի իւր հանճարոյն տիեզերական նկարագիրը, մերն է նախ և առաջ։ Մեղմէ կուգայ, մեր ազանութիւններէն, մեր ցեղէն, և, թէև երախտագէտ սրտայուզութեամբ կ'ընդունինք յարգանաց և սքանչացման հաւատոյն զոր ժողովուրդ համայն իրեն կը դրեն մի զմիով ելնելով, սակայն Ֆրանսա, արդարապէս հպարտ, կը պահանջէ զայն, կը փառաւորուի յանձին անոր, և ինքզինքը կը նուիրագործէ այս ազգային յուշարկաւորութիւնն ընելով իրեն այսօր։

Մեծարանաց միաձայնութեան մէջ որք կը բարձրանան դէպ Վիքթոր Հիւգօ, կառավարութիւնը կը պահանջէ իւր ձայնը լսելի ընել տալու պատուն։ Եւ այս ոչ թէ դէպքեալ համար նորա կեանքն, ոչ թէ ամփոփելու համար նորա անհուն գործն, ոչ իսկ գովելու համար զայն որպէս հարկ է։ Առաջին անգամուն, կը թուի թէ այդ գործքն այնքան բազմաբեղուն և մեծ է, այդ ասպարէզն այնքան լայնածաւալ ու բազմաբնդ է, որ հարկ կը լինի, այդպիսի գործի մը համար, այնքան ատենախօս որքան իւր արուեստն ունի սեռեր և որքան զանազան շրջաններ կան իւր կենաց մէջ։

Վէպ, բանաստեղծութիւն, տաւամ, պատմութիւն, խնամասիրութիւն, ամենուն մերձեցած է, և իւր քաղաքական և ընկերային դերը նուազ նշանաւոր չէ քան զայն զոր խաղաց արդի գրականութեան մէջ։

... Բանաստեղծ, Հիւգօ երգած չէ միայն զոր ինչ կ'երգեն բանաստեղծք։ Շատացած չէ հաչակելով բնութեան դաշնակութիւնները, մարդկային ուրախութիւններն ու տխրութիւնները. մի միայն գաղած չէ մաս առ մաս ընելով իւր սիրան՝ յայտնելու համար բոլոր հեշտութիւններն և դառնութիւններն երիտասարդութեան, մատնեալ ի ձեռս կրից և տարակուսանաց։ Իւր գործն որքան աւելի առնական, աւելի բարձր, աւելի ընդհանրական է...

Նախ և առաջ իւր վրայ չնայիր, այլ իւր շուրջը, հետաքրքիր մեր անցեալին, ճարտար անցեալ ժամանակաց յիշատակները կենդանացնելու, զմեզ ապրեցնելու միջին դարու Փարիզին, իւր յիշատակարանաց և իւր փողոցաց մէջ, և մեր հարց բարքերուն, հանդէսներուն, ուրախութեանց և զայրութիւնց հետ։

Ապա բանաստեղծը կ'ընդարձակէ ամեն ինչ օրուն կը հանդիպի իւր ճանապարհին վրայ, պատերազմաց փառքն և օծմանց հանդիսաւորութիւնն, ազատութիւնն, արդարին, ճշմարտին սէրը, բռնութեան ատելութիւնը, հայրենեաց թէ՛ թշուառութիւններն և թէ՛ յաղթանակներն։ Հաներսոյ նման, կ'աքանչանայ տիեզերաց հրաշալեաց վրայ, «Երկրին վրայ որ յաբեռնական քերթութիւն մ'է», անպարագիր երկնից և ովկիանին վրայ որ կերգէ արարչագործութեան գեղեցկութիւնը։ Շէքսպիրի նման, մարդկային հոգւոյն ամենախոր խորշերուն մէջ կը թափանցէ, հոգւոյն՝ որոյ ամեն տարութիւններն և ամեն մեծութիւններն զգացած է։

... Վիքթոր Հիւգօ մեր ժամանակաց այն մարդն է որ լաւագոյնս հասկցած և սիրած է մարդկութիւնն ամբողջին և անհատին մէջ։ Ամեն բանէ առաջ գթասիրտ ազատաց, խոնարհաց, հարստահարեալց, ո՛չ մէկ բարոյական և ֆիզիքական թշուառութիւն, մութիւնն իսկ, և ո՛չ իսկ ոճիրը կրնան խրախճեցնել իւր մեծանձնութիւնը, և մարդկային բնութեան բարւոքումը, որպէս նաև համայն մարդկութեան ճակատագիրը, գլխաւոր առարկայն կը լինին իւր հայեցողութեան։

Իւր գրածներուն մէջ, արձակ եւ ոտանաւոր, խաղ եւ վէպ, բանաստեղծն, ըսաւ, պիտի դնէ պատմութիւնն եւ գիւաը, ժողովրդոց եւ անհատից կեանքը... Ամենուրեք պիտի բարձրացնէ մարդկային արարածին արժանիքը, ցոյց տալով թէ ամեն մարդուն խորը, որքան ալ յուսահատ եւ կորուսեալ լինի այն, Աստուած դրած է կայծ մը որ զոր վերին չունչ մը միշտ կրնայ հրահրել, թէ մխիթը չծածկեր, թէ տիղմն իսկ չմարեր հոգին։

Եւ այժմ, եթէ հարցուի թէ ո՞ւր է այդ գործին եւ կեանքին կապը, թէ ի՞նչ է որ զայնս կը միացնէ, կը պատասխանեմ իւր իսկ տողերով.

Թէ ինք եղաւ միշտ այն որ կ'երթայ ի պարքն,
Որ կ'ուզէ բարին, ճշմարիտը, գեղեցիկը, մեծն, արդարը։

... Այն վեհ մեկնութիւնն, յորում աւարտեց իւր ասպարէզը, պիտի մնայ գրեալ եւ կենդանի։ Միշտ պիտի խօսան իւր առաքեալներն մին, պիտի կարդան այդ բանաստեղծութիւններն յորս կրցած է դնել «Ազգային երգուն նկարներն, ժամանակակից պատահարաց մերթ շլացուցիչ, մերթ մատնահարոյց ցոլն, բանիբեռները, գերեզմանները, աւերակներն, յիշատակներն, գթութիւնն աղքատաց համար, գորով թշուառաց համար, եղանակներն, արեգակը, դաշտերը, ծովը, լեռները, եւ գաղտագողի արնարկներ հոգւոյն որբամայրին մէջ ուր կը տեսնուի խորհրդաւոր խորանի մը վրայ, որպէս մատուռի մը պատաքին դնէն, այդ բոլոր գեղեցիկ ոսկեայ սաղմերը, հաւատ, յոյս, բանաստեղծութիւն, սէր։»

Բայց, ինչ որ ալ լինի բանաստեղծին փառքը, յաջորդ սերունդը պիտի ճանչէ զայն աւելի բարձր երեւոյթի մը ներքեւ. պիտի յիշէ մանաւանդ թէ ըսած է.

Եւ եմ որ կը փոխարինեմ ժամն
Այդ մեծ վաղորդայնին, լաւագոյն մարդկութեան։

Եւ եթէ ճշմարիտ է, ինչպէս ինք կը կարծէր և ինչպէս պարտինք հաւատալ, թէ այս ալարէն, զորութենէ մը շարժեալ այդ գիտակցութիւնը չունի, անդիմադրելի կերպիւ կը քաշէ դէպ յառաջդիմութիւն, Վիքթոր Հիւգօ դամ քան զգամ պիտի մեծնայ մարդոց յիշողութեան մէջ, և ցորչափ իւր պատկերն հեռանայ ժամանակաց մէջ, եւ քան զեւս պիտի երեւի անոնց իրր նախարարպետ արդարութեան և մարդկութեան թագաւորութեան։

Ատենախօսաց իւրաքանչիւրն ի բեմ կ'առաջնորդուէր արարողապետէ մը։ Ֆրանսական Ակադեմիոյ անդամ Պ. Էմիլ Օմիէ, ի դիմաց Ակադեմիոյ, խօսեցաւ ապա։ Ինքզինքն հնչուն ձայն մ'ևս զօրեղ արտասանութիւն մ'ունի։ Իւր սիրուն գլուխն գեղեցիկ պատկեր մը կը ներկայացնէր կանաչ արմաւենեաց մէջտեղ։ Տակաւին տարող դրագիտաց մեծագոյններէն մին է, և մասնաւոր համակրութեամբ ունկնդրեցին նմա։

Տերը,

Մեծ բանաստեղծն զոր Ֆրանսա կորցաց, կը բարեհաճէր տեղ մը շնորհել ինձ իւր բարեկամութեան մէջ։ Ասոր համար է որ պատիւ ունեցայ Ֆրանսական Ակադեմիայէն ընտրուիլ ասա բերելու համար արտայայտութիւն վշոյ մը որուն կը մասնակցին Հինգ Ակադեմիաներն ալ։ Այլ ի՞նչ է մեր ընտանեկան սուգն ազգային սուգին առջեւ որ կ'ընկերանայ մեր ականաւոր պաշտօնակցին յուշարկաւորութեան։ Ֆրանսան ողջոյն անդ է, այդ Ֆրանսան որուն Վիքթոր Հիւգօ ամենէն օրինական հպարտութիւնն և ամենէն սէգ մխիթարանքը մնացած էր իւր ազգաներէն յետոյ, որովհետեւ, ինքն իսկ ըսած է,

Այդ սեւ աւերակներէն դո՛ւ միայն կ'ելնես, դո՛ւ, միայն,

Անհամ միտք որ կ'օրօրուի ամեն հովերէն։

Հարկ է մեզ խօսել իւր գործին անբաղդատելի փայլին, այդ հրաշալի երեւակայութեան, այդ ոճոյ մեծ փայլեղութեան, այդ մտածմանց բարձրութեան վրայ, որք անզուգական վարպետ մը կ'ընեն զայն։ Գարուց սքանչացման մէջ իւր ունեցած իրաւունքներն իմ խօսքերէս աւելի պերճախօսութեամբ կը հռչակին այս ժողովրդոց բազմութեամբ որք աշխարհիս չորս կողմերէն փաթած եկած են այս հանդիսոյն յուշարկաւորութեան։

Մեծ եւ փրկարար տեսարան, տեսարք։ Արդար է, գեղեցիկ է որ հայրենիք մը պատիւներով հատուցանէ իւր որդւոյ՝ անոնցմէ ընդունած փառքը։

Գերիչման բանաստեղծին, Ֆրանսան այսօր կը մատուցանէ գերիչման պատիւներ։

... Անմահութիւնն սիրաս Վիքթոր Հիւգօյի համար։

Յուշարկաւորութեան մը չէ օր կը մասնակցինք, այլ օծման մը, եւ մարդ կը փորձուի Բանաստեղծին յատկացնել սա գեղեցիկ տողերը զոր կ'ուղղէր իւր փառաւոր նախորդին Յաղթական Կամարին ներքեւ.

Վարպետ, այդ պատուն իրր թագաւորութիւն պիտ'ունենաք
Ամեն ճակատներն, ամեն սրտերն որք կը սրսփեն երկնից ներքեւ.
Ազգերը պիտի նստեցնեն քու ուրուականդ
Տիեզերական գահուն վրայ։

Ամպերը պիտի անցնին քու փառքիդ մէջէն։
Ոչինչ պիտի պղտորէ նորա մաքուր ճաճանչումը.
Մեր ամբողջ պատմութեան վրայ պիտ' տիրէ
Երկնային կամարի մը պէս։

Փարիզի քաղաքապետ Պ. Միշլէնի ճառն այնչափ մեծ ընդունելութիւն չը գտաւ։ Լաւագոյնս կը լիներ այնպիսի օրուան մը մէջ բոլորովին մեկդի թողուլ քաղաքականութիւնն։

Ցանուն Փարիզ քաղքին, կուգամ այս Յաղթական Կամարին առջեւ,

Քարերու կոյտ մը փառաց կոյտի մը վրայ հաստատեալ,

ողջունել զՎիքթոր Հիւգօ եւ վերջին հրաժեշտ մը տալ անբաղդատելի բանաստեղծին, բարի եւ գթասիրտ մարդուն, մեծ քաղաքացւոյն որ կեանքն այնքան բեղուն եղաւ յօգուտ մարդկութեան։

Ապա յիշելով Վիքթոր Հիւգօյի գլուխգործներն ի մասին Փարիզի զոր «մայր Քաղաք» կոչած է, բացատրեց այն կապերն որք անբաժանելի կերպով իրար կը կապեն Ֆրանսական ոստանն և Մեծ Բանաստեղծն, և յարեց.

Սա խօսքերով կ'ամփոփեմ Վիքթոր Հիւգօյի կեանքը. հոգւոյ մեծութիւնն, բարութիւն, գթութիւն, եղբայրութիւն, քաղաքականութիւն։

Փարիզ, երախտապարտ առ Վիքթոր Հիւգօ, այսօր կը մասնակցի համայն տիեզերաց արտասուելու համար մեռեալի մը վրայ եւ ողջունելու համար անմահ մը։ Աշխատողը գնաց, այլ աշխատութիւնը կը մնայ անկորնչելի։

Պատիւ եւ փառ

ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԵՐԱՇԽԱՒՈՐԵԱԼ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ
307 միլիոն ֆրանք

ԼԱՆԻԻ ԵՈՐՔ

Ապահովագրեալ միայն տէր են երաշխաւորեալ դրամագլխոյն և ընկերութեան բոլոր շահերու

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՄԱՐ
ՏՆՕՐԷՆ
Ա. Հ. ՅԱՔԷՅԻ
ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ ԿԱՀԱՆԱ, ՀԱՅԼՍՅԵԱՆ ԽԱՆ

• 67 • 3333 • —Գալաթիայի Ճամիի ճէտիտ մահալլէսինէ թէյնճէնիզի բազարը ճատտէսինէ թէրպիէն 6 մէթրո 3 սանթիմ արսատէ 1 օտայը միւշթէմիլ քէարիկիր վէ չէհրի 100 ղրչ քիրալը 1 պալ աշճը տիւքքեանընդան սիւիւս հիսէպի։

• 6 • 3000 • —Իսկիւտարի Տէպալաղլար մահալլէսինէ Մէյ յտանճըզ սոգաղընտա թէրպիէն 43 մէթրո արսատէ 1 օտա վէ 1 սուքա վէ 1 գոյու վէ 64 մէթրո պաղչէ յի միւշթէմիլ ախչալ պիր պալ մէնզիլ։

• 13 • 1000 • —Զարչուի քէպիրտէ Պիի Բազարը ճատտէսինէ թէրպիէն 10 մէթրո արսատէ չէհրի 20 ղրչ քիրալը միւլք մա կէնտիք 1 պալ չատրճը տիւքքեանընդան նը. սքի հիսէպի։

• 503 • 2500 • —Էսքիպալ գարուսընտա Սարը-Թիմուր մահալլէսինէ Գաբանը տագիզ ճատտէսինէ թէրպիէն 43 մէթրո արսատէ Քէվզինէ 1 օտայը միւշթէմիլ չէհրի 150 ղրչ քիրալը քէարիկիր 1 պալ պագալ տիւքքեանընդան կէտիկիյէ Զէօհրէ գալի ղէմին վագիքնտան մուայէնէ մահալին 120 սէհիմտէն 10 սէհիմի վէ միւլքիւնին սիւիւս հիսէպի։

• 21 • 1000 • —Զարչուի քէպիրտէ Քէպէճի խանը տերունինտէ իչ խանտա իսմի գալթտա թէրպիէն 15 մէթրո արսատէ մէստուտ չէհրի 20 ղրչ քիրալը քէարիկիր պիր պալ օտանընդն 9 հիսէպէն 3 հիսէպի։

• 58 • 834 • —Զարչուի քէպիրտէ Քէպէճի խանը տերունինտէ իչ խանտա թէրպիէն 15 մէթրո արսատէ մէստուտ 1 պալ քէարիկիր օտանընդն 9 հիսէպէն 3 հիսէպի։

• 45 • 2351 • — Թավուգ բազարընտա Հաճի Հասան աղա մահալլէսինէ Զիրինկիրլէր ճատտէսինէ թէրպիէն 22 մէթրո արսատէ չէհրի 40 ղրչ քիրալը քէարիկիր պիր պալ չիրինկիր տիւքքեանընդան միւլք մա կէտիք 9 հիսէպէն 3 հիսէպի։

• 45 • 2351 • — Թավուգ բազարընտա Հաճի Հասան աղա մահալլէսինէ Զիրինկիրլէր ճատտէսինէ թէրպիէն 22 մէթրո արսատէ չէհրի 40 ղրչ քիրալը քէարիկիր 1 պալ տէքքիմէի միւլք մա կէտիք սիւքքեանընդան 9 հիսէպէն 3 հիսէպի։

• 46 • 666 • —Զարչուի քէպիրտէ Քէպէճի խանընտա իսմի գամտա թէրպիէն 15 մէթրո արսատէ մէստուտ պիր պալ քէարիկիր օտանընդն 9 հիսէպէն 1 հիսէպի։

57 • 666 • —Զարչուի քէպիրտէ Քէպէճի խանընտա իչ խանտա իսմի գամտա թէրպիէն 15 մէթրո արսատէ մէստուտ 1 պալ քէարիկիր օտանընդն 9 հիսէպէն պիր հիսէպի։

• 13 • 10000 • — Գալաթ Ալիտէ Նալը Մէճիտ մահալլէսինէ Հաղլը օղլու Տատտէսինէ թէրպիէն 228 մէթրո 1 գրմա մէնզիլ արասը։

(1) Ճիւմլէլերի պաշարընտաքի հիպոտա պոմլունան բազդաքար՝ մահալլաթին նիւմէրօպարընը, իրինի հիպոտաքիլէր՝ գըյմէթը մահամմէնէլերի, վէ իւշինէնէ հիպոտաքիլէր՝ պէտէլը միւղայէտէլերինի պիլտիրմէքտէ տիրլեր։

ԼՈՖԹԸՆ ԵՒ ՋԻՄՆԷԼ
ՄԹԵՐԱՆՈՑ
ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ
ԳՈՐԾԵԱՑ
ՔԻԻՐՔՃԻ ԳԱԲՐՈՒՍԸ, ՂԱԼԱԹԻԱ.

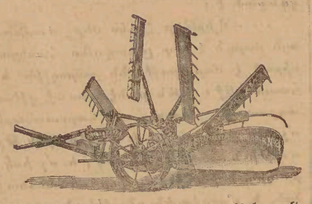

«ՕՐԻԱՆ Մարանուանեալ հնձող մեքենայն երկու ձիով կը քաշուի և կը կրէ 300 օքա։

ԳԻՆ՝ 35 ՕՍՄ. ՈՍԿԻ Է

Մեքենային կատարելագործութիւնը և. բարեխաւորեալ է։ Գնողը երբ գոհ չմնայ, կրնայ ետ առնուլ իւր ստացին։

502

Marque de Fabrique

«ԿՈՒՏՐՈՆ ՎԻՐՆ»
Զ.ԱՐՁԱՏՐԵԱԼ ՇՈԱԳՐԱՄԱԳ.
Ամսթէրտամի 1883ի աշխարհահանդէսին մէջ

Ոնգն պարունակելով ջրոյ մէջ կատարելագործելու խայծդանը (դամբան)

ՄԻԱԿ ՃՇՄԱՐԻՏ ՄՈՒՋՆ

Այս բաղադրութիւնն ունի խայծդանի ԲՈԼՈՐ ԲՈՒԺԻՋ յատկութիւնները, մինչդեռ խայծդանի ԻՒԻՒՆ պատրաստութիւնը միայն անոր համն և հոտն ունին։ «ԿՈՒՏՐՈՆ ՎԻՐՆ»ի մէկ չամին կը պարունակէ քարմելի մը բուսիկ սկզբունքները։ Բայց կարելի է օրը 20 չափ «ԿՈՒՏՐՈՆ ՎԻՐՆ» առնուլ առանց բնաջնջելու, մինչդեռ խայծդանի քանի քարմելի ապեցոյ փանգուտը բարբարում առաջ կը բերեն։

ԽԱՅԾԴԱՆԻ ԻՒՍ ԹԵՐԻ ՀԱՏՐԱՍ. ՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻՆ ԱՆՀՈՒՆԱՊԵՍ ԱՒԵԼԻ ԱԶԳՈՒՆ, ԵՒ ԽՐԵՔՊԱՏԻՒ ԱՃՈՒՆ, «ԿՈՒՏՐՈՆ ՎԻՐՆ»ի հեղուկը վրայ կը ծախսուի 1։30 ֆրանքի 20 լիտր խայծդանի ջրի համար։ Իսկ 0։10 պարտաւորած շաբաթանուշէն, 100 հատ որորնեակով չէզը 2։30 ֆրանքի կը ծախսուի։

Ընդ հանուր մեծարանացեալ
Ժ. ԱԼԻՖԻԱՆՑ
Դեղարան Տէլլա-Սուտա

469—Մեծ փողոց Բերայի—469
Կ. Պոլիս

ԻԼԱՆ
ՊԱՊՊ ՍԷՐԱՊԿԻՐԻ

Ձէնուսը ճէնապը միւիւքեանէ մուայէնամը իչուն միւպարեսը միւնագտատա օլու